

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВІННИЦЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТУ**

Кафедра обліку та оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**«ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ТА
АНАЛІЗУ ЗАПАСІВ ТОРГОВИХ ПІДПРИЄМСТВ»**

(за матеріалами Товариства з обмеженою відповідальністю «Торговий
дім «Перша м'ясна компанія», м. Черкаси)

Здобувача вищої освіти
2 курсу, групи БО-21з(м),
спеціальності 071 «Облік і
оподаткування»
освітньої програми
«Облік і оподаткування»
заочної форми навчання

Сніжани МЕЛЬНИЧУК

Науковий керівник
канд. екон. наук, доцент

Тетяна КИТАЙЧУК

Гарант освітньої програми
канд. екон. наук, доцент

Тетяна КИТАЙЧУК

Вінниця 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 Теоретичні засади організації обліку та аналізу запасів торгових підприємств	6
1.1. Економічна суть, класифікація та оцінка запасів торгових підприємств.....	6
1.2. Характеристика виду діяльності та організаційно-економічна характеристика ТОВ «Торговий дім «Перша м'ясна компанія»	12
РОЗДІЛ 2 ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ ЗАПАСІВ У ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ «ПЕРША М'ЯСНА КОМПАНІЯ»	20
2.1. Інформаційне забезпечення системи обліку запасів на підприємстві торгівлі	20
2.2. Методика фінансового обліку запасів у торгових підприємствах	29
РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ У ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ «ПЕРША М'ЯСНА КОМПАНІЯ»	38
3.1. Аналітичне забезпечення управління запасами торгових підприємств та шляхи його вдосконалення	38
3.2. Міжнародний досвід та особливості екаунтингу запасів в умовах воєнного стану в Україні	47
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	55
ДОДАТКИ.....	61

ВСТУП

Роздрібна та оптова торгівля є важливим як економічним так і соціальним сектором національної економіки. У сучасних умовах бізнес-середовища дедалі складніше досягати високих фінансових результатів діяльності підприємств. Однією із причин зниження прибутковості є недосконалість систем управління запасами, що призводить до порушення узгодженості між процесами формування запасів, їх ефективного збуту, управління оборотністю товарів, накопичення надлишкових запасів, зростання витрат і неефективного використання матеріальних та фінансових ресурсів.

Зростаюча конкуренція та зміни в споживчих перевагах, зумовлені зниженням платоспроможного попиту, стимулюють виникнення нових форматів торгівлі та підвищують динаміку змін ринкової кон'юнктури. У цих умовах важливим є пошук інноваційних інструментів бізнес-управління, орієнтованих на підвищення ефективності комерційної діяльності. Дієва система інформаційної підтримки управління продажами може забезпечувати оптимальні інформаційно-комунікаційні зв'язки та своєчасне надходження обліково-аналітичних даних, структурованих за процесами реалізації товарів, що відповідає потребам управлінського персоналу підприємства.

Проблемні питання обліку та аналізу запасів у торговельних підприємствах є предметом дослідження багатьох науковців, зокрема: Бурлана С., Даценко Г., Китайчук Т., Коваль Л., Коваль Н., Копчикової І., Крупельницької І., Онищенко В., Піддубної Н., Рогозного С., Н. А., Хоменка Н.В. та інших. Під час воєнного стану з'являються різноманітні виклики, такі як руйнування інфраструктури, перебої в звичайному бізнес-циклі, втрата активів та необхідність зміни бюджетних пріоритетів. Саме тому окремі аспекти теоретичного обґрунтування та методичного забезпечення управління запасами торговельних підприємств потребують уточнення.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних, організаційних і практичних засад бухгалтерського обліку і аналізу запасів

торгових підприємств.

Об'єктом дослідження є процеси облікового забезпечення і аналізу запасів в товаристві з обмеженою відповідальністю «Торговий дім «Перша м'ясна компанія» м. Черкаси.

Метою дослідження є обґрунтування теоретичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення управління запасами торговельних підприємств в умовах динамічного бізнес-середовища та воєнного стану.

Для досягнення поставленої мети в роботі вирішено наступні завдання:

- розкрити економічну сутність та класифікацію запасів торговельних підприємств;
- здійснити характеристику виду діяльності та організаційно-економічну характеристику досліджуваного підприємства;
- провести оцінку системи бухгалтерського обліку підприємства як інформаційного забезпечення аналізу запасів підприємства;
- дослідити порядок документального оформлення та синтетичний облік операцій з руху запасів на підприємстві;
- розглянути порядок організації та методик проведення економічного аналізу запасів на торговельному підприємстві;
- визначити шляхи вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління запасами торгових підприємств.

Для досягнення поставленої мети використано спеціальні та загальнонаукові методи дослідження, а саме: аналіз і синтез, спостереження, системний та комплексний підхід, опитування, аналізу та контролю, системний підхід, порівняння та наукової абстракції.

Базою для дослідження є нормативні та правові акти, що регламентують облік запасів, роботи українських та зарубіжних вчених із проблем обліку та аналізу запасів, а також облікова документація і звітність товариства з обмеженою відповідальністю «Торговий дім «Перша м'ясна компанія» м. Черкаси за 2020-2024 рр.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в розвитку теоретичних, методичних та практичних положень обліку та аналізу запасів, розробці пропозицій щодо удосконалення обліку та аналізу у торговельних підприємствах, що спрощують облікові процедури, підвищують якість та оперативність збору інформації.

За результатами дослідження було опубліковано дві статті:

1. Мельничук С. О. Економічна сутність паливно-мастильних матеріалів та їх класифікація. Облік, контроль і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю : зб. наук. пр. XII всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф., м. Вінниця, 27 берез. 2024 р. Ч. 2. Вінниця: Редакційно-видавничий відділ ВТЕІ ДТЕУ, 2024. 332 с.

2. Мельничук С. О. Облікова політика як інструмент регулювання організації обліку виробничих запасів на підприємств. *Вісник студентського наукового товариства «ВАТРА» Вінницького торговельно-економічного інституту ДТЕУ*. Вінниця: Редакційно-видавничий відділ ВТЕІ ДТЕУ, 2024. Вип. 189. С. 254-264.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ЗАПАСІВ ТОРГОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

1.1. Економічна сутність, класифікація та оцінка запасів торгових підприємств

В умовах ринкової нестабільності правильний облік запасів дозволяє підприємствам оперативно реагувати на зміни попиту, знижувати витрати та уникати залежностей від постачальників.

На сьогодні існують дискусії та протиріччя, що виникають під час дослідження запасів, пов'язані із визначенням їх економічного змісту та класифікації. Неоднозначність поглядів авторів породжує відсутність конкретного визначення «запасів», певної структурної візуалізації цієї групи активів. Через це бухгалтери на практиці не можуть ефективно і правильно вести облік на підприємстві, а саме: як правильно класифікувати запаси та на яких субрахунках їх обліковувати.

Облік запасів в Україні регламентується національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» і Методичними рекомендаціями з бухгалтерського обліку запасів. У НП(С)БО 9 зазначається, що «запаси – це активи, які утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством» [30]. Структуру НП(С)БО 9 «Запаси» представимо у табл. 1.1.

Майже ідентичне визначення запасів представлено у МСБО 2 «Запаси» [28], тому визначення запасів, які подані у даних стандартах, на нашу думку, слід доповнити тим, що використання такого роду активів підприємства зможе забезпечити збільшення вартості організації.

Таблиця 1.1 – Структура НП(С)БО 9 «Запаси»

Пункти	Зміст
П. 1-4. Загальні положення	Визначено сферу дії положення та терміни, що в ньому використовуються
П. 5-15. Визначення та первісна оцінка запасів	Наведено порядок визнання запасів активами, склад запасів для цілей бухгалтерського обліку, порядок визнання первісної вартості запасів при їх надходженні
П. 16-23. Оцінка вибуття запасів	Схарактеризовано методи оцінки при вибутті запасів, порядок списання вартості МШП
П. 24-28. Оцінка запасів на дату балансу	Наведено порядок оцінки запасів на дату складання звітності та уцінки запасів
П. 29. Розкриття інформації про запаси у примітках до бухгалтерської звітності	Визначено інформацію, яка обов'язково наводиться в примітках до фінансової звітності

Джерело: узагальнено автором на основі [30]

Визначення запасів доповнює трактування активів у законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», згідно з яким «активи – це ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій та використання яких, як очікується, приведе до отримання економічних вигод у майбутньому» [41].

Щодо розкриття інформації про запаси у звітності підприємства, то нам відомо, що у НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» зазначено, що запаси відображають узагальненою статтею «Запаси», в якій згрупована інформація про всі запаси, якими володіє підприємство. Таке відображення інформації має на меті надання можливості усунення економічних бар'єрів, а також вихід підприємств на світові ринки капіталу. Проте, з метою розмежування запасів за особливостями їх використання у процесі діяльності підприємства можна виокремити додаткові статті «Виробничі запаси», «Незавершене виробництво» «Готова продукція», «Товари», в яких підприємство за необхідності відображає інформацію про даний актив, що дає змогу отримати більш детальну інформацію про вартість певного виду матеріальних ресурсів підприємства [29].

Отже, дослідивши категорію «запаси» можна зробити висновок, що запаси є широким поняттям, до складу якого входять виробничі запаси, малоцінні та швидкозношувані предмети, напівфабрикати, товари, готова продукція тощо.

Тому для забезпечення ефективного розвитку підприємства виникає потреба у створенні якісної системи управління запасами та у забезпеченні необхідного обсягу матеріальних цінностей.

Таблиця 1.2 – Визначення терміну «запаси» в українських та міжнародних нормативно-правових джерелах

Джерело	Визначення
НП(С)БО 9 «Запаси» [30]	Запаси – активи, які: утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством
Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів [26]	Розкривають сукупний склад запасів для цілей бухгалтерського обліку: сировина основна та допоміжна, матеріали, паливо, запасні частини, МШП, НЗВ, ГП, товари у вигляді матеріальних цінностей, що призначені для перепродажу, поточні біологічні активи. Проте в них термін «виробничі запаси» відсутній. Розкривається порядок формування первісної вартості запасів, методи оцінки запасів при їх вибутті
План рахунків бухгалтерського обліку [35]	Передбачає Клас 2 «Запаси». Рахунки цього класу призначені для узагальнення інформації про наявність і рух належних підприємству готової продукції, товарів, предметів праці, що призначені для обробки, переробки, використання у виробництві і для господарських потреб, а також засобів праці, які підприємство включає до складу малоцінних та швидкозношуваних предметів. Матеріальні цінності, що прийняті підприємством на відповідальне зберігання, переробку (давальницька сировина), комісію, обліковуються на рахунках класу 0 «Позабалансові рахунки».
МСБО 2 «Запаси» [28]	Запаси - це активи, які: а) утримуються для продажу у звичайному ході бізнесу; б) перебувають у процесі виробництва для такого продажу або в) існують у формі основних чи допоміжних матеріалів для споживання у виробничому процесі або при наданні послуг

Джерело: узагальнено автором

На нашу думку негативним фактором у визначенні терміну «запаси» є те, що більшість дослідників при визначенні даного терміну використовують визначення, яке наведено у НП(С)БО 9 «Запаси», а також ототожнюють «запаси» в основному із виробничими запасами, матеріальними ресурсами тощо. Адже, запаси – це ознака, за якою групуються всі матеріальні оборотні активи, тому такі складові слід розглядати окремо.

Узагальнивши ряд літературних джерел, класифікацію запасів торговельних підприємств з метою раціональної організації обліку та контролю пропонуємо проводити за ознаками, представленими в табл. 1.3.

Таблиця 1.3 – Класифікація запасів торговельних підприємств

Ознака класифікації	Види запасів
За місцезнаходженням	на підприємствах торгівлі; у промисловості; у дорозі;
За джерелами виникнення	власні; позикові (залучені) або запаси, які не є власністю підприємства (товари на комісії; одержані в межах договорів комісії (консигнації) поруки та інших цивільно-правових договорів.
За ступенем лімітування	нормовані; ненормовані
За строками	запаси на початок періоду; запаси на кінець періоду.
За одиницями виміру	абсолютні; відносні.
За призначенням	поточного зберігання; сезонного призначення; дострокового завезення; цільові товарні запаси.
За ступенем використання	витратні; резервні або буферні.
За функціональними типами	матеріальний запас; запаси фізичного розподілу.
За видами	продовольчі; непродовольчі
За розмірами	максимальні; середні; мінімальні

Джерело: сформовано автором за джерелами [2, 49]

Отже, класифікація запасів на будь-якому підприємстві залежить від особливостей технології й організації виробничого процесу. Одним із основних принципів при дослідженні класифікації запасів був принцип «чим більше виділено ознак класифікації запасів, тим вищий ступінь їх пізнання». Сформована за визначеними класифікаційними ознаками у системі управління облікова інформація використовується для визначення принципових підходів до формування інформації про запаси підприємств; оперативного отримання

інформації про надходження та витрачання запасів у розрізі їх кількості, якості та матеріально-відповідальних осіб; аналізу наявності та руху запасів за попередні періоди; безперервної оцінки реальної вартості запасів на складах; оптимізації обсягу основних груп запасів підприємств; вибору методу оцінки запасів при їх вибутті, який є найкращим для підприємства; створення ефективної системи контролю запасів; підвищення достовірності відображення на рахунках обліку операцій із надходження та витрачання запасів.

Важливим аспектом організації обліку запасів є правильна і достовірна їх оцінка.

Придбані (отримані) запаси відносять на баланс підприємства за первісною вартістю. Відповідно до НП(С)БО 9 [30]: при продажу та іншому вибутті оцінка запасів здійснюється за такими методами

- ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів;
- середньозваженої собівартості;
- собівартості першого за часом надходження запасів (ФІФО);
- нормативних витрат;
- ціни продажу.

Підприємство самостійно обирає метод оцінки, зважаючи на такі фактори:

- асортимент запасів;
- особливості управління запасами на підприємстві;
- цінова політика;
- розмір;
- частоти поповнення;
- технічних можливостей автоматизації обліку.

Від обраного методу залежить сума збільшення собівартості запасів, що списуються і вартісна величина залишку таких запасів на балансі. Застосування методу відбувається у звітному році і відображається у обліковій політиці підприємства. В наказі про облікову політику ТОВ «Торговий дім «Перша м'ясна компанія» зазначено, що підприємство обрало для оцінки вибуття запасів метод

середньозваженої собівартості. Наказ представлено в додатку А.

Переваги методу середньозваженої собівартості:

- показує об'єктивну картину запасів на підприємстві;
- значення чистого прибутку буде найбільш відповідає фактичному;
- рівномірність списання запасів;
- відображення реального стану залишків запасів та їх вартості у фінансовій звітності;
- низька трудомісткість, метод не вимагає детального обліку руху кожної одиниці запасів.

Оскільки вибір найкращого для будь якого підприємства методу оцінки вибуття запасів залежить від значної кількості факторів, які по-різному впливають на діяльність кожного окремо взятого підприємства і на результати цієї діяльності, радити, якому з методів надати перевагу важко.

Зважаючи на значну номенклатуру товарів, ТОВ «Торговий дім «Перша м'ясна компанія» на нашу думку зручніше здійснювати оцінку товарів за цінами продажу. Оцінка за цінами продажу ґрунтується на застосуванні середнього проценту торговельної націнки товарів.

У такому разі під час надходження товарів на підприємство в обліку відображають і суму торговельної націнки, яку можна формувати у два способи:

- 1) наказом керівника – розмір торговельної націнки встановлюють у певному (фіксованому) розмірі від ціни придбання товару;
- 2) зворотним розрахунком – спочатку встановлюють продажну вартість товару, а потім визначають суму торговельної націнки.

Відповідно до НП(С)БО 9 для оцінки товарів за цінами продажу підприємство має визначити:

- середній відсоток торговельної націнки – визначають діленням суми залишку торгових націнок на початок місяця й торгових націнок у продажній вартості отриманих у звітному місяці товарів на суму продажної вартості залишку товарів на початок місяця та продажної вартості одержаних у звітному

місяці товарів;

- суму торговельної націнки на реалізовані товари – визначають як добуток продажної вартості реалізованих товарів і середнього відсотка торгової націнки;

- собівартість реалізованих товарів – визначають як різницю між продажною вартістю реалізованих товарів і сумою торговельної націнки на такі товари.

1.2. Характеристика виду діяльності та організаційно-економічна характеристика товариства з обмеженою відповідальністю «Торговий дім «Перша м'ясна компанія»

Товариство з обмеженою відповідальністю «Торговий дім «Перша м'ясна компанія» створене фізичними особами на основі фінансового та інтелектуального капіталу для одержання прибутку. Місцезнаходження підприємства: 18001, Україна, Черкаська обл., місто Черкаси, вулиця Вишневецького Байди, будинок, 37, офіс, 512. ТОВ діє підставі Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» та статуту (Додаток Б).

Для досягнення Статутних цілей ТОВ здійснює такі види діяльності:

- оптова торгівля м'ясом і м'ясними продуктами;
- роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах переважно продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами;
- неспеціалізована оптова торгівля;
- інші види роздрібною торгівлі в неспеціалізованих магазинах;
- роздрібна торгівля м'ясом, м'ясними продуктами, фруктами й овочами в спеціалізованих магазинах;
- роздрібна торгівля з лотків і на ринках харчовими продуктами, напоями та тютюновими виробами;

- роздрібна торгівля, що здійснюється фірмами поштового замовлення або через мережу Інтернет;
- інші види роздрібної торгівлі поза магазинами.

Війна в Україні спричинила численні проблеми для внутрішньої торгівлі, зокрема руйнування інфраструктури, переривання логістичних ланцюгів, зменшення споживчого попиту населення, фінансові труднощі, ризики безпеки та проблеми з правовим регулюванням. Усі вони в сукупності призвели до скорочення обсягів торгівлі, підвищення цін, зниження якості товарів та послуг і закриття підприємств. Динаміку кількості суб'єктів господарювання торговельної діяльності протягом досліджуваного періоду наведено в табл. 1.1.

Таблиця 1.1 – Динаміка кількості суб'єктів господарювання торговельної діяльності, 2012–2022 рр.

Показник	2012 р.	2014 р.	2016 р.	2018 р.	2020 р.	2022 р.	2022 р. до 2012р., %
Розподіл за розміром підприємств, од., у т. ч.:							
Суб'єкти великого підприємництва	173	126	116	135	160	153	88,4
Суб'єкти середнього підприємництва	3950	3004	2644	3023	3120	2681	67,9
Суб'єкти малого підприємництва	99675	90842	79432	90432	95089	64561	64,8
у т.ч. мікропідприємства	85492	80028	69356	79857	84327	55289	64,7
Розподіл за організаційно-правовою формою, од., у т. ч.:							
юридичні особи	103798	93972	82192	93590	98369	67395	65,0
фізичні особи – підприємці	739277	894722	828221	724627	727760	593763	80,3

Джерело: розраховано за даними ДССУ

Дані табл. 1.1 свідчать, що у 2022 р. торговельною діяльністю в Україні займалися 661158 суб'єктів господарювання, чисельність яких протягом 2012–2022 рр. скоротилася на 181917 од. або на 21,6 %, у т. ч. юридичних осіб – на 36403 од. або на 35,0 %, а фізичних осіб підприємців – на 145514 од. або на 19,7 %. Помітне скорочення торговельних підприємств відбулося серед суб'єктів

малого підприємництва, зокрема у групі мікропідприємств, а саме – на 30203 од. або на 35,3 %. Такі тенденції пов’язані передусім із глибокою фінансовою кризою в державі; втратою частини територій та зниженням економічної активності в постраждалих регіонах; збільшенням витрат на безпеку і логістику; динамічними змінами податкового законодавства; збільшенням конкуренції з боку міжнародних компаній; міграцією населення тощо.

Важливим індикатором масштабів економічної активності в країні є показник товарообороту внутрішньої торгівлі. Він дає змогу оцінити загальний стан споживчого попиту, ефективність торговельної діяльності та вплив різних факторів на економіку. Аналіз цього показника підкреслює необхідність комплексного підходу до оцінки стану й тенденцій розвитку внутрішньої торгівлі, що дасть змогу своєчасно реагувати на зміни в ринкових умовах і забезпечити стійкий розвиток торговельної сфери. Обсяги товарообороту внутрішньої торгівлі України протягом досліджуваного періоду наведені в табл. 1.2.

Таблиця 1.2 – Динаміка обсягів товарообороту внутрішньої торгівлі України у 2012–2022 роках, млн грн.

Рік	Гуртовий товарооборот підприємств	Оборот роздрібною торгівлі	У тому числі:	
			Роздрібний товарооборот підприємств	Роздрібний товарооборот ФОП
2012	1093290,8	778937,0	405113,6	373823,4
2014	987957,0	901923,7	438342,7	463581,0
2016	1555965,7	1175319,2	555975,4	619343,8
2018	2215367,4	930629,2	668369,6	262259,6
2020	2462558,8	1201624,0	868283,3	333340,7
2022	2768308,3	1396268,8	971141,6	425127,2
2022 до 2012	253,2	179,2	239,7	113,7
2022 до 2020	112,4	116,2	111,8	127,5

Джерело: розраховано за даними ДССУ

Розраховані дані табл. 1.2 свідчать, що 2022 р. оборот внутрішньої торгівлі України становив 4164577,1 млн грн, що на 2292349,3 млн грн більше, ніж у 2012 р. Отже, протягом досліджуваного періоду оборот внутрішньої торгівлі зріс

практично у 2,2 раза, що вказує на зростання споживчої активності та збільшення обсягів торговельних операцій на ринку. Аналогічна тенденція характерна для гуртового товарообороту, який протягом 2012–2022 рр. зріс на 1675017,5 млн грн або у 2,5 раза. Це вказує на зростання активності на гуртових ринках та зростання обсягів товарів, що проходять через гуртову ланку.

Роздрібний товарооборот у 2022 р. становив 1396268,8 млн грн, що на 617331,8 млн грн або на 79,2 % більше порівняно з 2012 р. У 2023 р. цей показник зріс ще на 30,5 %, досягнувши 1,82 трлн грн, що демонструє зростання купівельної спроможності населення та збільшення обсягів продажу в роздрібній торгівлі. Варто зазначити, що роздрібний товарооборот підприємств роздрібною торгівлі за аналогічний період також характерний тенденцією до збільшення на 26,3 % (у 2023 р. утворив понад 1,23 трлн грн, що свідчить про покращання фінансових результатів підприємств роздрібною торгівлі та їхню здатність адаптуватися до змін ринку). Дані фінансової звітності ТОВ «Торговий дім «Перша м'ясна компанія» також підтверджують дану тенденцію.

Отже, ринок внутрішньої торгівлі України показує позитивну динаміку розвитку, що підтверджено помітним зростанням як гуртового, так і роздрібною товарообороту.

ТОВ «Торговий дім «Перша м'ясна компанія» є юридичною особою, має самостійний баланс і діє на основі повного господарського розрахунку і самофінансування. ТОВ «Торговий дім «Перша м'ясна компанія» від свого імені укладає договори; набуває і здійснює майнові та особисті немайнові права і несе обов'язки; може бути позивачем і відповідачем у господарському або третейському суді; відкрило розрахунковий, валютний та інші рахунки в установах банків; має печатку, штампи та інші реквізити зі своїм найменуванням.

У ТОВ «Торговий дім «Перша м'ясна компанія» бухгалтерський облік ведеться згідно з Планом рахунків та інструкцією по застосуванню плану рахунків, затверджених наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291 [35]. Облікова політика застосовується таким чином, щоб фінансові звіти повністю відповідали вимогам НП(С)БО. Згідно НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до

фінансової звітності» ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності проводиться по принципу нарахування [29]. Для забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності згідно із Законом «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» перед складанням річної звітності проводиться інвентаризація згідно з Положенням про інвентаризацію активів та зобов'язань №879 [38].

На даний момент ТОВ «Торговий дім «Перша м'ясна компанія» подає скорочену фінансову звітність.

Облікова політика ТОВ «Торговий дім «Перша м'ясна компанія» здійснюється у відповідності до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Підприємство здійснює бухгалтерський облік діяльності, складає фінансову, податкову та статистичну звітність, представляє її відповідним органам. Облікова політика сформована таким чином, щоб фінансова звітність повністю відповідали всім вимогам Закону та кожному діючому НП(С)Б. Відповідальність за стан та організацію обліку, своєчасність та достовірність складання і подання звітності покладена на директора та головного бухгалтера.

Наказ про облікову політику ТОВ «Торговий дім «Перша м'ясна компанія» представлений у додатку А. Відповідно до наказу, ведення бухгалтерського обліку, складання фінансової, статистичної звітності покладене на головного бухгалтера.

Для того, щоб не перевантажувати наказ про облікову політику зайвою інформацією в ТОВ «Торговий дім «Перша м'ясна компанія» відображені лише ті положення обліку, щодо яких у НП(С)БО передбачена багатоваріантність методів і процедур. У наказі також наводяться лише ті правила обліку, якими підприємство керується у своїй діяльності. У випадку розширення видів діяльності вносяться зміни на початку звітного року.

Проаналізуємо основні фінансово-господарські показники ТОВ «Торговий дім «Перша м'ясна компанія» за період 2020-2023 рр. (Додаток В).

Чистий дохід від реалізації продукції впродовж 2020-2023 рр. збільшився дуже суттєво, на 218357,8 тис. грн. або в 515 раз. Це пояснюється тим, що ТОВ «Торговий дім «Перша м'ясна компанія» було засноване і почало свою діяльність у 2020 році. Протягом періоду, що аналізується, бачимо динамічне зростання усіх показників, що пов'язано з освоєнням нових ринків.

Собівартість реалізованої продукції теж збільшилася впродовж 2020-2023 рр. на 209901,4 тис. грн., у 546 разів. Найбільше було реалізовано продукції у 2023 р. – 210285,4 тис. грн. Слід звернути увагу на стабільну прибутковість підприємства протягом періоду, що аналізується.

На рис. 1.1 і 1.2 бачимо, що зростання доходу від реалізації продукції не завжди прямо впливає на збільшення чистого прибутку підприємства.

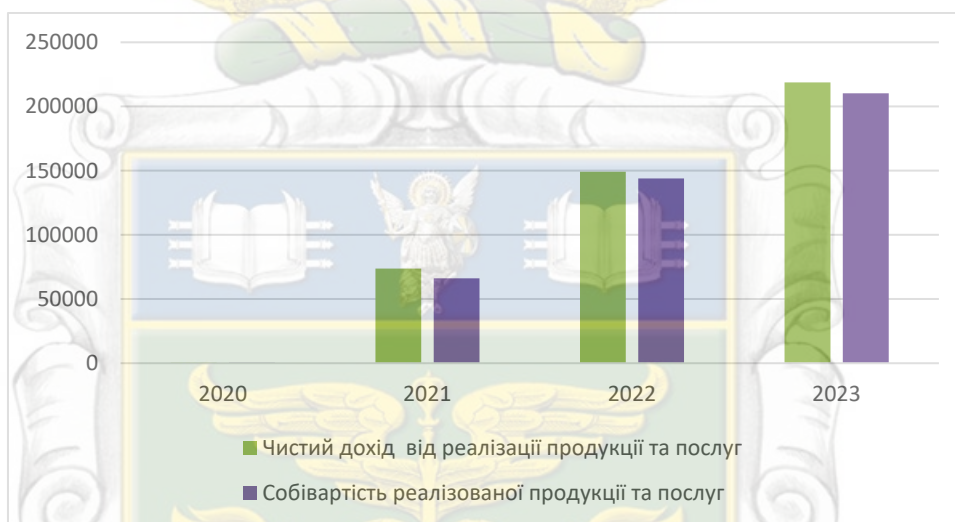

Рисунок 1.1 – Динаміка основних доходів і витрат ТОВ «Торговий дім «Перша м'ясна компанія» за 2020-2023 рр.

Рисунок 1.2 – Динаміка чистого прибутку ТОВ «Торговий дім «Перша м'ясна компанія» за 2020-2023 рр., тис грн.

Варто зазначити, що всі показники фінансово-господарської діяльності ТОВ «Торговий дім «Перша м'ясна компанія» представлено у річній фінансовій звітності за 2020-2023 рр. (Додатки Г, Д, Е, Ж, И).

Розглянемо ключові фінансові показники діяльності ТОВ «Торговий дім «Перша м'ясна компанія» в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3 – Ключові фінансові показники діяльності ТОВ «Торговий дім «Перша м'ясна компанія» за 2021 – 2023 рр.

Фінансовий показник	На початок року			Абсолютне відхилення 2024 від 2022 рр.	Відносне відхилення 2024 від 2022 рр., %
	2022	2023	2024		
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,23	0,28	0,43	0,2	86,96
Коефіцієнт структури капіталу (фінансування)	3,40	2,62	1,34	-2,06	-60,59
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,23	0,34	0,35	0,12	52,17
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	0,20	0,31	0,68	0,48	240
Коефіцієнт оборотності активів	17,03	15,96	12,19	-4,84	-28,42
Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача)	119,6	259,9	422,8	303,2	253,51
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	1,98	0,13	0,38	-1,6	-80,81
Коефіцієнт рентабельності діяльності	2,79	0,83	1,04	-1,75	-62,72

Коефіцієнт фінансової стійкості в динаміці за даними табл. 1.3 в 2023 році збільшився на 86,96% це означає, що підприємство стало краще забезпеченим власними коштами.

Коефіцієнт характеризує залежність підприємства від залучених засобів. Більше значення коефіцієнта структури капіталу відповідає більшій частці боргового капіталу в структурі капіталу, а отже, більшому ризику структури капіталу. У ТОВ «Торговий дім «Перша м'ясна компанія» даний показник

зменшився у 2023 році порівняно з 2021 роком на 60,59, а це означає, що частка базового капіталу в загальній структурі капітала зменшилась.

Коефіцієнт зносу основних засобів зростає за аналізований період, але його значення 0,35 на початок 2024 року є нормальним. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами характеризує рівень забезпеченості ресурсами для проведення незалежної фінансової політики. На даному підприємстві у 2023 р. він зріс у 2,4 рази у порівнянні з 2022 і становить 0,68, це означає що підприємство незалежне від позикових коштів.

Коефіцієнт оборотності активів характеризує ефективність використання підприємством усіх наявних ресурсів, незалежно від джерел їхнього залучення. У ТОВ «Торговий дім «Перша м'ясна компанія» відбувається зменшення цього показника на 28,42% за аналізований період.

Зростання коефіцієнта оборотності основних засобів у 2,5 рази свідчить про пришвидшення обороту оборотних засобів.

Коефіцієнт рентабельності власного капіталу відображає прибутковість всього капіталу, що належить акціонерам, а не лише інвестованого в акції. У ТОВ «Торговий дім «Перша м'ясна компанія» даний показник зменшився на 80,81% і становить 0,38, це означає що з 1 гривні капіталу підприємство отримує 0,38 гривні прибутку.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ ЗАПАСІВ У ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ «ПЕРША М'ЯСНА КОМПАНІЯ»

2.1. Інформаційне забезпечення системи обліку запасів на підприємствах торгівлі

Ефективне управління запасами вимагає повної, достовірної та своєчасної інформації про їх наявність та рух, яку може надати бухгалтерський облік.

Організацію обліку запасів слід розпочинати з формування облікової політики щодо них, оскільки вдало сформована політика обліку надає можливість для формування та надання вчасної та достовірної інформації з метою прийняття ефективних управлінських рішень [15].

Основою для формування облікової політики щодо запасів є НП(С)БО 9 «Запаси» та Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів [30; 26]. Інформацію, що надають дані нормативно-правові акти з питання дослідження наведемо в рисунку 2.1.

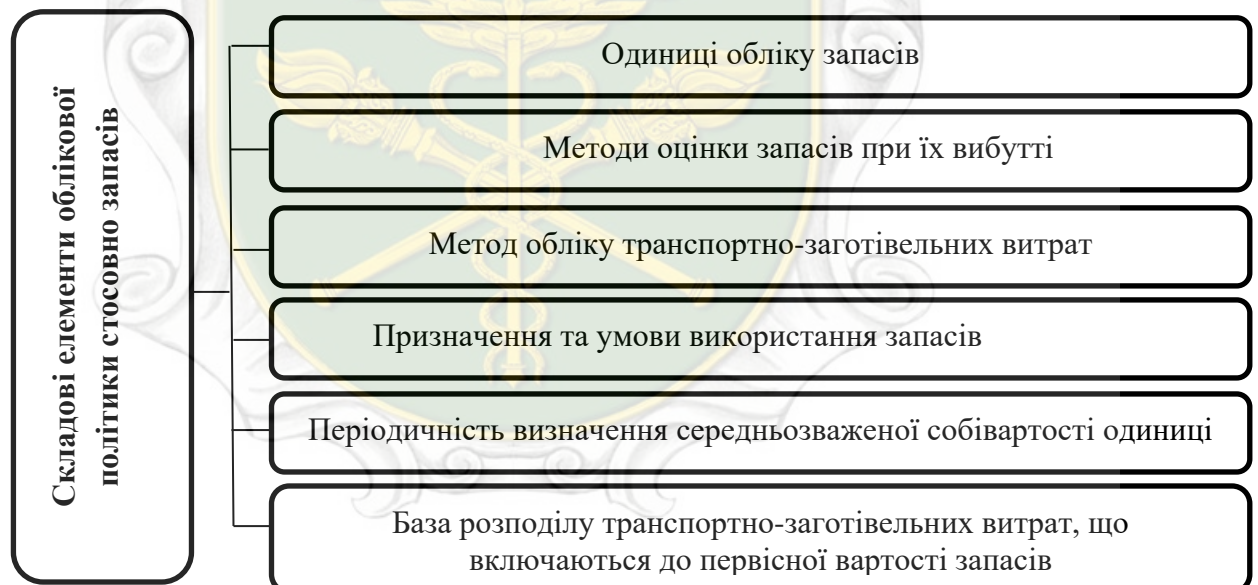

Рисунок 2.1 – Формування облікової політики підприємства щодо запасів

Однак існує низка положень, наявність яких є обов'язковою при формуванні

облікової політики для потреб бухгалтерського обліку в частині запасів, а саме:

– робочий план рахунків, який містить синтетичні та аналітичні рахунки, для формування системи бухгалтерського обліку з метою відображення своєчасної та повної інформації в обліку та звітності;

– форми первинних облікових документів, що використовуються для відображення фактів господарської діяльності, для яких не передбачені типові форми документів, а також форми документів для внутрішньої облікової звітності;

– правила документообороту та технології обробки облікової інформації;

– вибір методу оцінки запасів;

– організація аналітичного обліку руху товарно-матеріальних цінностей;

– визначення відповідальних за ведення первинного обліку на складах (коморах);

– затвердження посад, які відповідають за одержання та відпуск запасів;

– формування складу інвентаризаційної комісії та встановлення термінів проведення інвентаризації;

– система внутрішнього контролю [32].

У наказі про облікову політику ТОВ «Торговий дім «Перша м'ясна компанія» зазначено, що одиницею бухгалтерського обліку запасів є їх найменування.

Неможливо не погодитись з думкою О. В. Пальчук, що на практиці одиницею обліку виробничих запасів може бути їх найменування, вид, тип, гатунок, одиниця виміру, кількість, якість або однорідна група [33]. Визначення груп, видів запасів при виборі одиниці обліку залежить від специфіки запасів та особливостей підприємства.

Отже, при визначенні положень облікової політики слід враховувати: по-перше, спеціалізацію підприємства, по-друге, асортимент та номенклатуру запасів підприємства; по-третє, важливість окремого виду запасів та його дефіцитність. Запаси визнаються активом лише за умови, що підприємство отримає у майбутньому від їх використання економічні вигоди і вартість запасів

може бути достовірно визначена [21]. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів, окрім зазначених критеріїв, передбачають використання таких додаткових критеріїв, як: підприємству перейшли ризики й вигоди, пов'язані з правом власності або з правом повного господарського відання (оперативного управління), на придбані (отримані) запаси; підприємство здійснює управління і контроль за запасами.

Таким чином, підприємствам при врегулюванні питання щодо відображення інформації про визнання запасів активом, доцільно відображати всі чотири критерії визнання запасів активами.

Для правильної організації обліку виробничих запасів перш за все необхідно дати відповідь на низку запитань: звідки, коли, скільки і на яку суму надійшли запаси, як виконуються програми постачання; кому, коли і скільки відпущено запасів; як виконується програма виробничого споживання; який залишок за окремими видами запасів і як дотримуються ліміти тощо [42].

Найбільш проблемним аспектом облікової політики запасів є вибір їх оцінки, що обумовлено наявністю варіативних підходів.

Як відомо, оцінка запасів здійснюється за трьома напрямками:

- первісна оцінка запасів;
- оцінка вибуття запасів;
- оцінка запасів на дату балансу.

До первісної вартості запасів при їх придбанні відносять:

- прямі матеріальні витрати;
- прямі витрати на оплату праці;
- інші прямі витрати підприємства на доопрацювання і підвищення якісно технічних характеристик запасів.

Проте Методичними рекомендаціями з бухгалтерського обліку запасів пропонується до інших витрат первісної вартості запасів, що придбані за плату, відносити втрати і нестачі запасів у межах норм природного убутку, виявлені при оприбуткуванні придбаних запасів, що сталися при їх транспортуванні.

При цьому зазначено, що такі втрати і нестачі можуть оцінюватися виходячи із первісної вартості одиниці придбаних товарів. Тому доцільно вибрати обґрунтовану для підприємства методику обліку та оцінки інших витрат, що входять до первісної вартості запасів, і відобразити її у наказі про облікову політику підприємства. При придбанні виробничих запасів не включають до первісної вартості запасів, а відносять до витрат того звітного періоду, в якому вони були здійснені (встановлені) такі витрати: відсотки за користування позиками (крім запасів, які можуть бути визнані кваліфікаційним активом), понаднормові втрати і нестачі запасів, витрати на збут, адміністративні витрати та інші подібні витрати, які безпосередньо не пов'язані з придбанням і доставкою запасів та приведенням їх до стану, в якому вони придатні для використання у запланованих цілях [26]. При цьому в Методичних рекомендаціях з бухгалтерського обліку запасів, окрім перелічених вище витрат, пропонується не включати до первісної вартості запасів витрати на утримання відділів постачання та інших служб підприємства з аналогічними функціями. Тому кожному підприємству, враховуючи специфіку своєї діяльності, доцільно в наказі про облікову політику зазначити перелік витрат, які не будуть включатися до первісної вартості запасів, а будуть визнаватися витратами звітного періоду.

При проведенні інвентаризації виробничих запасів на підприємстві можуть бути виявлені надлишки запасів. Їх оцінка може здійснюватися за чистою вартістю реалізації запасів або в оцінці їх можливого використання. Отже, в наказі про облікову політику слід зазначити таке: перший вид оцінки запасів — використовувати за їх можливої реалізації, а другий — при використанні запасів на підприємстві.

Організація зберігання і обліку запасів на підприємстві здійснюється залежно від їх виду, технології виробництва, умов постачання і збуту тощо. В Методичних рекомендації з бухгалтерського обліку запасів передбачено такі методи обліку матеріальних запасів: кількісно-сумовий сортовий; кількісно-сумовий безкнижковий та оперативно-бухгалтерський (сальдовий). Вибір методу оцінки запасів обов'язково зазначається в наказі про облікову політику [42].

Вибір оптимального методу оцінки вибуття запасів здійснюється підприємством самостійно та сприяє збільшенню оборотних коштів, залученню інвестицій, що в підсумку дає можливість отримати більші прибутки та в цілому покращити фінансовий стан підприємства. У ТОВ «Торговий дім «Перша м'ясна компанія» обрано метод середньозваженої собівартості. Метод оцінки вибуття запасів впливає на формування собівартості виробленої продукції та фінансові результати підприємства. Тому на вибір методу оцінки руху запасів впливає мета діяльності підприємства. Для всіх одиниць бухгалтерського обліку запасів, що мають однакове призначення та однакові умови, рекомендується застосовувати тільки один із наведених методів [30].

У ТОВ «Торговий дім «Перша м'ясна компанія» визначення середньозваженої собівартості одиниці запасів проводять на дату операції. Законодавством передбачено, що вибуття запасів може оцінюватися за щомісячною та періодичною середньозваженою собівартістю запасів.

У закордонній практиці використовуються й інші методи оцінки вибуття запасів:

— метод Хіфо (highest in — first out), за яким затрати списуються за найвищою ціною незалежно від послідовності придбання з віднесенням різниці, що впливає при цьому на фінансові результати підприємства;

— метод Лофо (last out — first out, за яким списання запасів здійснюється за мінімальною ціною закупки даного запасу, незалежно від того, коли вони придбані, з віднесенням різниці, що впливає при цьому на фінансові результати підприємства;

— метод перманентної оцінки, за яким списання використаних запасів здійснюється за поточними ринковими цінами на дату списання. Різниця в оцінці, що впливає при цьому, розглядається як результат діяльності логістичної служби [42].

У вітчизняній практиці використання цих методів може бути доцільним при відпрацюванні облікової політики в частині управлінського обліку.

Транспортно-заготівельні витрати, пов'язані з придбанням запасів, до їх первісної вартості можуть відноситися за двома варіантами.

Перший передбачає включення транспортно-заготівельних витрат до первісної вартості придбаних запасів за можливості прямого документального їх визначення (придбання одного або декілька видів запасів) [44].

Другий варіант передбачає облік транспортно-заготівельних витрат на окремих аналітичних рахунках (при придбанні значної кількості виробничих запасів) з подальшим їх розподілом і віднесенням до первісної вартості запасів. Організаційно-технологічні особливості виробництва продукції впливають на періодичність розподілу і списання транспортно-заготівельних витрат — щомісячно або щоквартально [30].

В наказі ТОВ «Торговий дім «Перша м'ясна компанія» зазначено, що облік транспортних витрат слід вести на окремому субрахунку зі списанням при вибутті запасів із застосуванням середнього відсотка.

Запаси можуть оцінюватися на кінець року за найменшою з двох оцінок: первісною вартістю або чистою вартістю реалізації. При цьому слід враховувати, що розрахунок чистої вартості реалізації повинен враховувати мету, заради якої були придбані (виготовлені) запаси. Так, в наказі про облікову політику підприємства слід зазначити таке:

- 1) чиста вартість реалізації виробничих запасів, що утримуються для виконання контрактних зобов'язань, базується на ціні контракту;
- 2) чиста вартість реалізації виробничих запасів, що утримуються для продажу, базується на загальних цінах продажу.

При формуванні організаційної частини наказу про облікову політику підприємства щодо обліку запасів було запропоновано:

- відображати форми первинних документів, що використовуються для оформлення руху запасів, які не передбачені типовими формами первинного обліку;
- правила документообігу і технологія обробки інформації щодо запасів, порядок контролю за рухом запасів та відповідальність посадових осіб;

- порядок аналітичного обліку запасів;
- одиниця натурального виміру запасів для кожної одиниці бухгалтерського обліку.

Також важливою складовою системи формування інформації про рух запасів є документальне оформлення та система документообігу. В частині облікової політики, зокрема, до неї належить:

- перелік первинних документів з обліку запасів;
- графік документообігу;
- порядок зберігання та утилізації документів.

При цьому первинні документи можуть бути як типових та спеціалізованих форм, так і розроблені підприємством самостійно, в залежності від потреб управління. У випадку, якщо підприємство використовує самостійно розроблені форми первинних документів, то вони мають містити обов'язкові реквізити та бути затверджені наказом керівника підприємства.

З метою організації первинного обліку запасів в ТОВ «Торговий дім «Перша м'ясна компанія» використовують такі види документів (рис. 2.2).

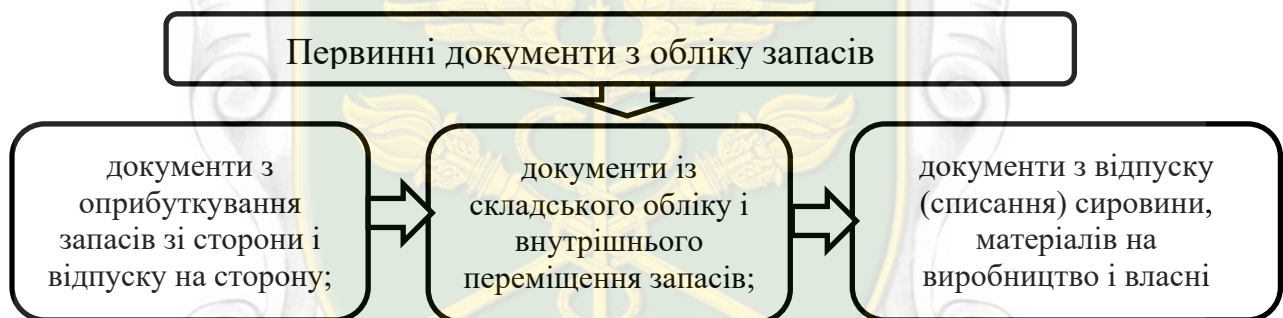

Рисунок 2.2 – Види первинних документів з обліку запасів

Джерело: побудовано автором

Основні форми первинної документації з приводу оприбуткування матеріалів і сировини у ТОВ «Торговий дім «Перша м'ясна компанія» наведені у додатку К на рис.2.3.

Запаси, що надходять на склади підлягають реальній перевірці щодо відповідальності їх асортименту (кількості, вазі, об'єму, рахунку-фактурі) і

Рисунок 2.3 – Основні форми первинної документації оприбуткування запасів
Джерело: побудовано автором

якості, зазначених у супровідних документах. Для цього доцільно дослідити порядок організації складського господарства та стану збереження і схоронності об'єктів, зокрема: перевірити організацію складського господарства та контрольно-пропускної системи; оцінити стан складських приміщень та ємкостей для зберігання запасів; перевірити своєчасність сертифікації вимірювальних приладів; оцінити стан охоронних систем території підприємства; ознайомитись та надати оцінку порядку ввезення і вивезення цінностей з підприємства; перевірити наявність договорів з матеріально-відповідальними особами та правомірність їх укладання; перевірити порядок проведення інвентаризації та оформлення її результатів тощо.

Відображення вибуття запасів у бухгалтерському обліку підприємства залежить від того, яким шляхом відбулося їх вибуття. Наявність усіх необхідних документів щодо порядку оформлення вибуття запасів, окрім зовнішніх документів (договори з контрагентами) обов'язково оформлюються ще й внутрішні документи, які підтверджують факт вибуття запасів.

У разі вибуття запасів складають документи, що зазначені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Документальне оформлення вибуття запасів у ТОВ «Торговий дім «Перша м'ясна компанія»

Спосіб вибуття запасів	Первинні документи
Вибуття запасів для реалізації	Накладна-вимога на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів, товарно-транспортна накладна, видаткова накладна (додаток Л)
Вибуття запасів безоплатно	Накладна (додаток Л)
Відпуск у виробництво	Лімітно-забірні картки типової форми М-8 і М-9, Накладні-вимоги, акт списання товарів (додаток М)
Відпуск запасів на сторону	Накладна на відпуск товарно-матеріальних цінностей

На основі наведених первинних документів завідувачий складом проводить записи у картках складського обліку і після кожного вибуття запасів визначає залишок, який необхідно порівнювати зі встановленою нормою. Удосконалення процесу документування може значно покращити організацію управління запасами. Наприклад, ефективніше використовувати накопичувальні документи картки складського обліку, лімітно-забірні картки, відомості, як витратний документ по відпущених матеріалах. Різноманітність форм облікових документів, у тому числі лімітно-забірних карток, істотно ускладнює роботу з обліку матеріальних ресурсів на складах та у виробничих підрозділах. В ТОВ «Торговий дім «Перша м'ясна компанія» лімітно-забірні картки оформляються нерегулярно і надходять у бухгалтерію у великій кількості й в основному під кінець місяця. Подібні надходження складських документів на обробку й тенденція збільшення їхньої кількості до кінця місяця значно ускладнюють роботу складу та істотно впливають на якість роботи.

Найчастіше, недоліки первинного обліку виробничих запасів виявляються під час інвентаризації, при звірці даних складського обліку, коли з'ясовуються нестачі й розбіжності за рахунок пересорту матеріалів, а також помилок у первинних й зведених документах, що характеризують рух виробничих запасів. У той же час правильна організація документообігу та складського обліку виробничих запасів дозволяє знизити матеріальні втрати. Неналагоджена система первинного обліку викликає неповне та несвоєчасне надходження звітних даних та іншої інформації.

Наявність великих часових розривів між моментом одержання облікової інформації і моментом її використання перешкоджає підвищенню прибутковості підприємств. Недоліки в організації обліку призводять до неточності інформації, збільшення витрат на утримання відділу бухгалтерії, створення умов для зловживань та розкрадання матеріальних цінностей.

2.2. Методика фінансового обліку запасів торгових підприємствах

Як свідчить досвід окремих підприємств синтетичне і аналітичне групування інформації про стан та рух запасів на рахунках бухгалтерського обліку ґрунтується на методичному забезпеченні даного процесу, але має свої особливості у кожному конкретному підприємстві.

Структура інформаційної системи підприємств щодо стану запасів передбачає розподіл аналітичних функцій та добору інформації за ними між виконавцями (комірниками, керівниками підрозділів, бухгалтерією). Оптимально сформована інформаційна система дозволяє скоротити потік інформації, зосередити увагу управлінського персоналу на ключових моментах діяльності [14].

Для накопичення інформації про запаси та відображення їх стану та руху Планом рахунків передбачено клас рахунків 2 «Запаси». Рахунки для обліку запасів згідно з Планом рахунків бухгалтерського обліку узагальнені в таблиці 2.2.

Далі розглянемо методику відображення руху запасів у ТОВ «Торговий дім «Перша м'ясна компанія» на прикладі саме виробничих запасів. Для узагальнення інформації про наявність і рух виробничих запасів застосовують окремі субрахунки.

Таблиця 2.2 – Бухгалтерські рахунки для обліку запасів у ТОВ «Торговий дім «Перша м'ясна компанія»

№ рахунку	Назва рахунку	№ субрахунку	Назва субрахунку
20	Виробничі запаси	201	Сировина й матеріали
		203	Паливо
		204	Тара й тарні матеріали
		205	Будівельні матеріали
		207	Запасні частини
		209	Інші матеріали
22	МШП	-	За видами предметів
23	Виробництво	-	За видами виробництва
24	Брак у виробництві	-	За видами продукції
25	Напівфабрикати	-	За видами напівфабрикатів
26	Готова продукція	-	За видами готової продукції
28	Товари	281	Товари на складі
		282	Товари в торгівлі
		283	Товари на комісії
		284	Тара під товарами
		285	Торгова націнка

Рахунок 20 «Виробничі запаси» призначено для узагальнення інформації про наявність і рух належних підприємству запасів сировини і матеріалів (у тому числі сировина і матеріали, які є в дорозі та в переробці), будівельних матеріалів, запасних частин, матеріалів сільськогосподарського призначення, палива, тари й тарних матеріалів, відходів основного виробництва.

За допомогою синтетичного обліку неможливо контролювати наявність та рух кожного виду товарно-виробничих запасів. Для отримання деталізованої інформації, необхідної для управління запасами за їх окремими видами та процесами, організовується аналітичний облік.

Аналітичний облік виробничих запасів ведеться за групами матеріалів, місцями зберігання, матеріально відповідальними особами. Дані за аналітичними рахунками узагальнюються в оборотних відомостях. Рахунки аналітичного обліку використовують для контролю за зберіганням і рухом матеріальних цінностей, їх оцінки, порівняння з даними складського обліку, а також для підве-

дення підсумків інвентаризації.

На підприємстві розроблено робочий план рахунків з обліку виробничих запасів, дотриманий згідно плану рахунків бухгалтерського обліку та інструкції по застосування плану рахунків (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Витяг з робочого плану рахунків ТОВ «Торговий дім «Перша м'ясна компанія»

Синтетичні рахунки (рахунки 1 порядку)		Субрахунки (рахунки другого порядку)		Рахунки третього порядку	
Код	Назва	Код	Назва	Код	Назва
20	Виробничі запаси	201	Сировина й матеріали	2011	Основні матеріали
				2012	Допоміжні матеріали
				2013	Сировина
		203	Паливо	2031	Бензин А-92
				2032	Бензин А-95
				2033	Диз паливо
		205	Будівельні матеріали	2051	Силікатні матеріали
				2052	Лісові матеріали
				2053	Будівельний метал
				2054	Металовироби
		206	Матеріали, передані в переробку	2061	Матеріали передані переробку
		207	Запасні частини	2071	Запчастини до автомобілів
				2072	Інші запчастини
				2073	ОФ деталей, вузлів, агрегатів
		209	Інші матеріали	2091	Матеріали від ліквідації основних засобів
2092	Бланки суворого обліку				
2093	Відходи виробництва				

ТОВ «Торговий дім «Перша м'ясна компанія» відкриває аналітичні рахунки залежно від потреби в кількості, необхідній для управління діяльністю. Найбільш типовими розрізами аналітики можуть виступати наступні: склади, комори, матеріально відповідальні особи, групи запасів, види діяльності.

Відображення інформації стосовно обліку виробничих запасів проводять у графах 3-4 Розділу III Журналу 5, а МШП - у графі 5 Розділу III даного журналу. Запаси можуть надходити на підприємство з різних джерел, серед яких:

- придбання за грошові кошти;
- внесок до статутного капіталу;

- безоплатне надходження;
- за бартерними операціями.

ТОВ «Торговий дім «Перша м'ясна компанія» здійснює придбання запасів за грошові кошти. Первісною вартістю запасів, що придбані за плату, є собівартість, яка складається з таких витрат:

- а) договірна вартість;
- б) витрати на оплату посередницьких послуг, пов'язаних із пошуками та придбанням запасів, витрати на інформаційні та інші подібні послуги (маркетингові, рекламні), пов'язані з пошуками та придбанням запасів;
- в) витрати на заготівлю, вантажно-розвантажувальні роботи, транспортування запасів до місця їх використання, включаючи витрати на страхування й відсотки за комерційний кредит постачальників;
- г) інші витрати, безпосередньо пов'язані з придбанням запасів та доведенням їх до стану придатності для використання за запланованими цілями.

Наведемо приклад відображення господарських операцій з обліку виробничих запасів коли ТОВ «Торговий дім «Перша м'ясна компанія» закупило сировину на суму 300000 грн. (у тому числі ПДВ – 5000 грн.). Витрати на транспортування становили 600 грн. (у тому числі ПДВ – 100 грн.). Відобразимо ці операції на рахунках обліку на умовах попередньої оплати та на умовах післяплати за сировину в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Відображення на рахунках бухгалтерського обліку придбання сировини

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки		Сума, грн.
		Д-т	К-т	
1	2	3	4	5
На умовах попередньої оплати				
1	Здійснена попередня оплата	371	311	30000
2	Відображено податковий кредит з ПДВ	641	644	5000
3	Оприбутковано сировину	2013	631	25000
4	Відображено суму нарахованого раніше податкового кредиту з ПДВ	644	631	5000
5	Відображено залік заборгованостей за одержання сировини	631	371	30000
6	Витрати з транспортування включено до первісної вартості сировини	2013	631	500
7	Відображено суму податкового кредиту	641	631	100

Продовження табл. 2.4

1	2	3	4	5
8	Оплата за послуги транспортування сировини	631	311	600
На умовах післяплати				
1	Оприбутковано сировину	2013	631	25000
2	Відображено суму податкового кредиту з ПДВ	641	631	5000
3	Проведено оплату за одержану сировину постачальнику	631	311	30000
4	Витрати з транспортування включено до первісної вартості сировини	2013	631	500
5	Відображено суму податкового кредиту	641	631	100
6	Оплата за послуги транспортування сировини	631	311	600

Правильність і своєчасність оприбуткування матеріалів контролює матеріальний відділ (група) бухгалтерії шляхом перевірки відповідності прибуткових документів розрахунковим документом постачальників.

Розглянемо приклад обліку вибуття товарів у ТОВ «Торговий дім «Перша м'ясна компанія». Підприємство реалізує м'яса бройлера за ціною 1200 грн. (у тому числі ПДВ – 200 грн.) та за обліковою вартістю 780 грн. Відобразимо ці операції на рахунках бухгалтерського обліку на умовах попередньої оплати та на умовах післяплати (табл 2.5).

Таблиця 2.5 – Відображення операцій в обліку реалізації м'яса бройлера

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки		Сума, грн.
		Д-т	К-т	
На умовах попередньої оплати				
1	Одержано передоплату	311	681	1200
2	Відображено податкові зобов'язання з ПДВ	643	641	200
3	Відвантаження м'яса бройлера покупцеві	361	702	1200
4	Відображено нараховані раніше податкові зобов'язання з ПДВ	702	643	200
5	Списано облікову вартість реалізованого м'яса бройлера	902	281	780
6	Відображено залік заборгованостей	681	361	1200
На умовах післяплати				
1	Відвантаження м'яса бройлера покупцеві	361	702	1200
2	Відображено податкові зобов'язання з ПДВ	702	641	200
3	Списано облікову вартість реалізованого м'яса бройлера	902	281	780
4	Одержано оплату від покупці	311	361	1200

Щодо обліку транспортно-заготівельних витрат вважаємо доцільною ідею Коваль Н.І., яка пропонує їх обліковувати на рахунку 29 «Транспортно-заготівельні витрати» [16]. На запропонованому рахунку відобразатимуться: витрати на транспортування і завантаження матеріалів у транспортні засоби, витрати на зберігання виробничих запасів, витрати на утримання заготівельно-складського апарату, винагороди, сплачені посередницьким організаціям, через які придбані виробничі запаси, витрати на тару та інші [16].

Поряд з цим необхідно визначитися з аналітикою.

До рахунку 29 «Транспортно-заготівельні витрати» необхідно відкрити аналітичні рахунки в розрізі матеріалів та суб'єктів, що здійснюють доставку запасів (табл. 2.6).

Таблиця 2.6 – Робочий план рахунків щодо обліку транспортно-заготівельних витрат

Рахунки 1-го порядку	Рахунки 2-го порядку	Рахунки 3-го порядку
29 «Транспортно-заготівельні витрати»	291 «Транспортно-заготівельні витрати основних матеріалів»	2911 «Транспортно-заготівельні витрати, здійснені сторонніми підприємствами»
		2912 «Транспортно-заготівельні витрати, здійснені власними силами»
	292 «Транспортно-заготівельні витрати допоміжних матеріалів»	2921 «Транспортно-заготівельні витрати на допоміжні матеріали, здійснені сторонніми підприємствами»
		2922 «Транспортно-заготівельні витрати на допоміжні матеріали, здійснені власними силами»

Джерело: [15]

Для забезпечення перевірки фактичної наявності запасів на підприємстві необхідно проводити інвентаризацію. Для цього повинен бути виданий наказ керівника. В обліковій політиці слід зазначити склад інвентаризаційної комісії та строки її проведення.

Інвентаризація на підприємстві є одним із способів контролю. В свою чергу контроль за запасами посідає важливе місце в організації діяльності підприємства. Метою контролю є встановлення достовірності первинних даних,

наявності й руху запасів, повноти і своєчасності відображення у первинних документах та регістрах бухгалтерського обліку, у разі виявленні крадіжок встановлення винних осіб.

В результаті проведеної інвентаризації можуть бути виявлені розбіжності, що є наслідком облікової помилки (несвоєчасність проведення документа в обліку, помилково оприбутковані чи списані позиції за накладною, двічі проведений документ тощо). Такі розбіжності у ТОВ «Торговий дім «Перша м'ясна компанія» не вважають фактичним надлишком або нестачею. Їх корегують згідно з порядком визначеним у НП(С)БО 9 за допомогою бухгалтерської довідки. При виявленні надлишків, що не є обліковою помилкою, з'ясовують причину їх виникнення, адже від того залежить їх оприбуткування. У випадку несвоєчасного оприбуткування у бухгалтерському обліку роблять наступні записи:

1) на суму вартості виробничих запасів: Дт 20 «Виробничі запаси» – Кт 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»;

2) на суму податкового кредиту: Дт 644 «Податковий кредит» – Кт 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»;

3) (за наявності ПН, зареєстрованої в ЄРПН): Дт 641 «Розрахунки за податками» — Кт 644 «Податковий кредит»;

Якщо виробничі запаси були випадково списані, то це можна виправити наступним способом:

1) на суму списаних виробничих запасів в попередньому звітному році: Дт 20 «Виробничі запаси» — Кт 44 «Нерозподілений прибуток»;

2) на суму списаних виробничих запасів в поточному звітному році (методом «червоне сторно») Дт 23, 90, 91, 92, 93, 94 - Кт 20.

У разі виявлення надлишків запасів, без первинної документації, їх зараховують на баланс, відображаючи при цьому дохід.

Нестачі запасів, які виявленні процесі інвентаризації, поділяють на ті які знаходяться у межах норм природніх втрат або понад ці норми. Під природним убутком розуміють зменшення кількості чи маси запасів в силу природних змін біологічних або фізико-хімічних властивостей при збереженні якісних

характеристик. Причому обумовлені такими причинами втрати повинні вписуватися в граничні розміри — норми природного убутку. Усе, що за цими межами, прийнято вважати понаднормовими нестачами. Понаднормовими є ті, що виникли внаслідок псування, їх розкрадання, не правильного зберігання, недотримання правил транспортування, реалізації тощо.

Розглянемо, як відрізняється відображення в обліку різних видів нестач. У бухгалтерському обліку запаси, які фактично відсутні на підприємстві повинні списуватись з балансу, адже в такому випадку відсутні підстави вважати такі запаси активом. Нестачі запасів, як у межах норм природних втрат так і понад межі включаються до складу інших операційних витрат, про це йдеться у п.2 НПСБО 16 і відображаються за дебетом 947 «Нестачі і втрати від псування цінностей» у кореспонденції з кредитом відповідним субрахунком запасів.

Для відображення суми нестачі понад норми природного убутку одночасно зі списанням на витрати використовують позабалансовий субрахунок 072 «Невідшкодовані нестачі і втрати від псування цінностей». Після встановлення винної особи суму понаднормової нестачі списують за кредитом субрахунку 072, із одночасним визнанням заборгованості винної особи і доходу (Дт 375 - Кт 716).

Розглянемо на прикладі списання виробничих запасів внаслідок їх крадіжки або псування. На складі ТОВ «Торговий дім «Перша м'ясна компанія» з вини матеріально-відповідальної особи виявлено нестачу фарби на суму 360 грн. (у тому числі ПДВ – 60 грн.). Нестачу утримано із заробітної плати комірника згідно з письмовою заявою. Для того, щоб відобразити ці операції в бухгалтерському обліку, необхідно обчислити суму відшкодування, розраховану згідно з Порядком визначення розміру збитків від крадіжки, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей: $\text{сума до відшкодування} = (300 \text{ грн.} \times 1,18 + 60) \times 2 = 828 \text{ грн}$ (табл.2.6).

Інвентаризація дає змогу розробляти і здійснювати заходи, спрямовані на забезпечення збереження майна й економне використання ресурсів, контролювати правильність і доцільність їх придбання та витрачання. За допомогою інвентаризації виявляють і усувають факти безгосподарності та марнотратства, попереджують зайві витрати, виявляють резерви матеріальних ресурсів, уживають заходів щодо їх використання.

Таблиця 2.6 – Відображення нестачі фарби в обліку

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки		Сума, грн.
		Д-т	К-т	
1	Списано облікову вартість фарби, якої не вистачає	947	2051	300
2	Відображено в позабалансовому обліку невідшкодовані нестачі	072		300
3	Відображено виникнення дебіторської заборгованості й доходу після встановлення винної особи на загальну суму відшкодування втрат	375	716	828
4	Списано з позабалансового обліку суму нестачі		072	300
5	Відображено утримання суми відшкодування втрат із заробітної плати винної особи	661	375	828
6	Відображено суму, що належить до перерахування до бюджету	716	642	528
7	Перераховано до бюджету належну частину суми відшкодування	642	311	528
8	Відображено закриття рахунків обліку доходів і витрат	791 716	947 791	300 300

Отже, можна зробити висновок, що аналітичний та синтетичний облік в ТОВ «Торговий дім «Перша м'ясна компанія» ведеться на відповідному рівні згідно вимог всіх нормативно-правових документів.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ У ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ «ПЕРША М'ЯСНА КОМПАНІЯ»

3.1. Аналітичне забезпечення управління запасами торгових підприємств та шляхи його вдосконалення

Сучасні умови господарювання, які зумовлені дією законів ринку, а саме законів попиту і пропозиції та конкурентної боротьби, спонукають вітчизняні підприємства швидко адаптуватись до змін умов ринкового середовища та уникати обґрунтованого та необґрунтованого ризику, приймаючи виважені управлінські рішення в частині використання всіх необхідних виробничих ресурсів і запасів зокрема. Важливе значення при цьому приділяється економічному аналізу, за допомогою якого формується необхідна інформація для прийняття управлінських рішень.

Сьогодні в Україні особливе місце в системі управління господарською діяльністю займають запаси, що зумовлюється значною кількістю і широким спектром використання. Тому збереження й ефективність обігу запасів вимагає здійснення аналізу на системній основі. Головними питаннями на кожному підприємстві є конкурентоспроможність на активному ринку та запобігання банкрутства, саме тому важливим елементом діяльності підприємства є наявність постійного контролю за рівнем запасів, а також аналіз використання, що поглиблює пошуки резервів підвищення ефективності виробництва.

Значне місце в організації аналітичної роботи належить визначенню змісту і послідовності окремих її етапів, оскільки результативність аналізу господарської діяльності залежить від його правильної організації. Тому аналітичний процес доцільно уявити у вигляді певної послідовності однорідних за змістом робіт, які дадуть змогу систематизувати та оптимізувати методіку, зменшити трудомісткість аналітичних процедур і підвищити одержуваний ефект.

Аналіз забезпеченості підприємства запасами та ефективність використання складається з таких взаємопов'язаних блоків: визначення мети та завдання при проведенні аналізу, об'єктів і суб'єктів, що його здійснюють, визначення системи показників і джерел інформації, методів оброблення економічної інформації, узагальнення і реалізації результатів.

Аналіз запасів підприємства має за мету забезпечити ефективне виконання програм виробництва та реалізації за рахунок зведення до мінімуму матеріальних витрат, зменшення обсягу виробничих запасів, зниження цін на ресурси та підвищення їх якості. Виходячи з мети, основні завдання економічного аналізу забезпеченості й використання запасів підприємства представлені в додатку Н.

Достовірна і своєчасна інформація, яка надходить з бази даних підприємства, є необхідною для оперативного управління матеріальними ресурсами. Аналізуючи використання матеріальних ресурсів, потрібно перевірити правильність складання плану матеріально-технічного постачання, а пізніше його виконання за обсягом, номенклатурою, термінами.

Для того, щоб визначити потребу в поставках матеріалів, потрібно обрахувати потребу на програму планового періоду, запас матеріалів на кінець планового періоду необхідних для безперебійної роботи в майбутньому та отримання очікуваного залишку на початок. За наявності великої номенклатури матеріалів план поставок аналізують за основними, дефіцитними і лімітуючими видами матеріальних ресурсів. Варто зазначити, що пошук резервів покращення використання виробничих запасів — це завдання аналізу, яке має втілюватися за кожним його напрямом. Уточнений перелік напрямів аналізу виробничих запасів підприємств наведено у додатку П.

Формулювання напрямів — аналізу слугує основою вироблення науковообґрунтованих пропозицій щодо удосконалення методики й організації аналізу виробничих запасів, спрямованих на оптимізацію політики управління запасами підприємства. Для покращення управління виробничими запасами доречно проводити: загальний аналіз обсягу і структури виробничих запасів підприємства, який передбачає проведення горизонтального аналізу виробничих

запасів на складі, тобто аналізу динаміки виробничих запасів за певні періоди часу, визначення абсолютних і відносних показників змін за номенклатурними позиціями та визначення тенденцій змін у часі (тренду).

Крім горизонтального аналізу доцільно проводити вертикальний аналіз структури виробничих запасів підприємства та коефіцієнтний порівняльний аналіз якісного стану та руху виробничих запасів. Оцінка ефективності використання виробничих запасів передбачає проведення діагностичного аналізу екстенсивного та інтенсивного використання виробничих запасів. У процесі аналізу матеріаломісткості продукції здійснюється діагностичний і факторний аналіз зазначеного показника. Уточнені напрями аналізу дозволяють структурувати подальше дослідження методики аналізу виробничих запасів підприємств.

Ці напрями аналізу допомагають оцінити ефективність використання виробничих запасів, виявити можливі проблеми та резерви їх оптимізації. В результаті підприємство може знижувати витрати, забезпечувати надійне забезпечення виробництва, реалізації та підвищувати конкурентоспроможність.

Визначені напрями неможливо дослідити, не сформувавши інформаційної бази. Частина інформації про структуру та обсяги виробничих запасів наведена у формі №1 Баланс (Звіт про фінансовий стан) та формі № 5 Примітки до річної фінансової звітності (VIII «Запаси»). Проте, значна частина інформаційного забезпечення міститься в управлінському обліку та первинній документації, що зумовлює формування спеціального інформаційного забезпечення.

Для проведення обґрунтованого аналізу виробничих запасів та визначення впливу факторів на їх стан та ефективність використання застосовуються різні способи та методи економічного аналізу. Характерними рисами методів економічного аналізу є:

- використання системи показників, які всебічно характеризують господарську діяльність;
- комплексне використання джерел інформації;
- вивчення і кількісне вимірювання впливу факторів на зміну того або

іншого показника;

- виявлення резервів підвищення ефективності господарювання;
- розробка необхідних заходів із усунення виявлених у процесі аналізу недоліків;

- контроль за усуненням встановлених в аналізі недоліків.

У табл. 3.1 наведено методику аналізу виробничих запасів.

Таблиця 3.1 – Методика аналізу виробничих запасів підприємства

Етапи	Інструментарій	Отримані результати
Аналіз забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами	Метод горизонтального порівняльного аналізу	Оцінка потреби підприємства в матеріальних ресурсах
Оцінка ефективності використання матеріальних ресурсів	Коефіцієнтний метод, метод відносних різниць	Аналіз величини факторів, які впливають на ефективність використання матеріальних ресурсів
Аналіз структури запасів	Вертикального та горизонтального аналізу	Визначення обґрунтованості та ефективності формування замовлень на матеріальні ресурси
Аналіз якості запасів	Бальний метод	Перевірка якості запасів
Аналіз матеріаломісткості	Метод відносних різниць	Рівень понесених витрат або внаслідок зміни матеріаломісткості
Виявлення внутрішньовиробничих резервів економії матеріальних ресурсів та оцінка їх впливу на обсяг виробництва	Метод базисних підстановок, коефіцієнтний метод	Оцінка впливу ефективності використання матеріальних ресурсів на величину матеріальних затрат

У процесі аналізу виробничих запасів потрібно, перш за все, дати оцінку того, наскільки підприємство в цілому забезпечене необхідними для своєї господарської діяльності матеріальними ресурсами. Тому з метою здійснення аналізу забезпеченості підприємства виробничими запасами, потрібно виявити їх загальний обсяг за звітний період, при цьому оцінюючи структуру виробничих запасів.

З метою визначення того, наскільки підприємство забезпечене виробничими запасами, необхідно:

- 1) вивчити порядок розрахунку, умови поставок й обґрунтованість

договорів на поставку виробничих запасів;

2) встановити характер таких запасів та зміну їх структури;

3) перевірити обґрунтованість встановлених норм виробничих запасів і потребу в матеріальних ресурсах;

4) встановити забезпеченість та ефективність використання матеріальних ресурсів;

5) окреслити можливе зниження витрат виробничих запасів;

6) встановити оптимальну величину запасів підприємства.

Розрахунок потреби у виробничих запасах важливий, оскільки виходячи з нього формуються плани матеріального постачання, терміни й обсяги поставок, встановлюється перелік постачальників.

Під час аналізу необхідно дати оцінку того, наскільки підприємство цілому забезпечене необхідними основними й допоміжними матеріалами, паливом, комплектуючими виробами, електроенергією тощо. Слід встановити причини і винних осіб, якщо у будь-яких позиціях встановлено факти недопостачання, які шкодили процесу виробництва продукції (робіт, послуг). Однією з причин такої ситуації може бути необґрунтоване планування процесу постачання, в результаті чого має місце несвоєчасне надходження необхідних матеріалів. Водночас можуть допускатись прорахунки в обсягах потреби і термінах постачання. В результаті аналізу з'ясовують, де є помилки працівників підприємства, а де вина постачальників запасів.

Необхідно провести аналіз якості отриманих виробничих запасів, їх комплектності, а також дотримання умов, передбачених угодами, зокрема термінів постачання та ритму. Слід зазначити, що надійність та якість постачання значною мірою залежать від своєчасності укладання контрактів і ретельного визначення усіх умов та зобов'язань, що містяться в них. Це дозволяє уникнути багатьох негативних наслідків. Вибір відповідальних і надійних постачальників, а також перехід до довгострокового співробітництва з ними є критично важливими факторами для забезпечення підприємства необхідними виробничими запасами.

Відсутність ритмічності постачання та недопостачання можуть бути компенсовані завдяки формуванню складських запасів матеріальних цінностей, які виконують роль своєрідного амортизатора в процесі постачання.

В процесі такого аналізу проводиться оцінка загального обсягу складських запасів, динаміки їх залишків, а також комплектності. Важливо встановити наявність зайвих або зіпсованих виробничих запасів. Критерієм для аналізу є нормативи, які розраховуються за групами та окремими видами матеріальних цінностей, визначаючи їх в грошовому та натуральному вираженні. Нестача виробничих запасів або наднормативні залишки є небажаними, оскільки потребують додаткових приміщень і фінансових ресурсів.

Під час аналізу необхідно оцінити вибір постачальників виробничих запасів, зокрема, чи врахувало підприємство такі фактори, як:

- територіальна віддаленість постачальника;
- відповідність можливостей постачальників потребам підприємства;
- здатність до оперативного постачання;
- швидкість реагування на позапланові потреби покупця.

Такий підхід сприяє більш ефективному управлінню запасами та забезпечує стабільність у постачанні.

Рівномірне та синхронне надходження сировини від постачальників є критично важливою умовою для забезпечення ритмічної діяльності суб'єкта господарювання, адекватного задоволення потреб споживачів у виробничих запасах, зміцнення позицій підприємства на ринку та формування його позитивного іміджу.

У цьому контексті, при оцінці портфеля договорів на постачання виробничих запасів важливо визначити відповідність обсягів надходження окремих партій кожного виду матеріального ресурсу термінам, встановленим у договорах. Такий підхід дозволяє забезпечити стабільність у постачанні та ефективність виробничих процесів.

Коефіцієнт ритмічності поставок виробничих запасів можна визначити за формулою (3.1):

$$Kp = OPr / OPд \quad (3.1)$$

де Kp – коефіцієнт ритмічності поставки певного виду сировини;

OPp – обсяг даного виду сировини з урахуванням ритмічності її поставки;

$OPд$ – обсяг поставки даного виду сировини за договором.

Оцінка портфеля договорів поставок щодо асортименту виробничих запасів здійснюється за допомогою коефіцієнта асортиментності, який розраховується таким чином:

$$Ka = OPa / OPд \quad (3.2)$$

де Ka – коефіцієнт асортиментності (виконання плану поставки сировини з урахуванням її асортименту);

OPa – обсяг поставки сировини, який зараховують у виконання договору за асортиментом;

$OPд$ – обсяг поставки сировини за договором.

Далі проведемо аналіз запасів ТОВ «Торговий дім «Перша м'ясна компанія» за даними фінансової звітності. У таблиці 3.2 представлено структуру оборотних активів підприємства 2021-2023 рр.

Таблиця 3.2 – Структура і динаміка оборотних активів ТОВ «Торговий дім «Перша м'ясна компанія» 2021-2023 рр.

Показник	Станом на 31.12.2021 р		Станом на 31.12.2022 р		Станом на 31.12.2023 р		Відхилення, 2021/2023 (+,-)	
	абсолютна сума, грн	питома вага, %	абсолютна сума, грн	питома вага, %	абсолютна сума, грн	питома вага, %	абсолютна сума, грн	питома вага, %
Запаси	1935,0	25,60	5823,1	30,00	6868,4	44,43	4933,4	18,83
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	5190,0	68,66	13584,3	70,00	8406,3	54,36	3216,3	-14,3
Інша поточна дебіторська заборгованість	184,0	2,44	-	-	-	-	-184,0	-2,44
Гроші та їх еквіваленти	250,0	3,3	-	-	188,0	0,01	-62	-3,29
Разом оборотних активів	7559,0	100	19407,4	100	15462,7	100	7903,7	0

Отже, слід відмітити, що на досліджуваному ТОВ «Торговий дім «Перша м'ясна компанія» запаси складають значну частку його оборотних активів (44,43 % станом на 31.12.2023 р. І питома вага і абсолютна різниця значно зросли протягом періоду, що аналізується.

Рисунок 3.1 – Динаміка і структура оборотних активів ТОВ «Торговий дім «Перша м'ясна компанія»

Місце запасів у структурі активів ТОВ «Торговий дім «Перша м'ясна компанія» станом на 31.12.2023 року можна побачити на рисунку. 3.2.

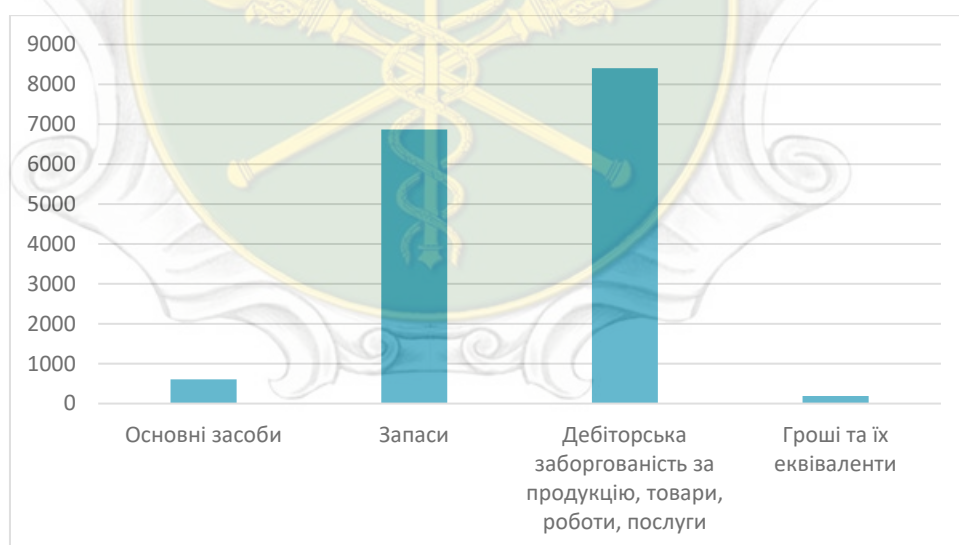

Рисунок 3.2 – Місце запасів у структурі активів ТОВ «Торговий дім «Перша м'ясна компанія» станом на 31.12.2023 року

Ефективність використання оборотних активів характеризується певними показниками, зокрема оборотністю активів.

Під оборотністю виробничих запасів розуміється тривалість повного кругообігу запасів з моменту їх придбання до виходу й реалізації готової продукції. Кругообіг завершується зарахуванням виручки на рахунки підприємства.

Оборотність виробничих запасів характеризується показниками: тривалість одного обороту в днях; кількістю оборотів за певний період (коефіцієнт оборотності), сума зайнятих на підприємстві оборотних активів на одиницю продукції (коефіцієнт завантаження) тощо.

Відносне вивільнення оборотних активів має місце в тих випадках, коли прискорення їхньої оборотності відбувається одночасно з ростом обсягу випуску продукції, причому темп зростання виробництва випереджає темп росту залишків запасів.

З огляду на вагоме значення прискорення оборотності виробничих запасів, кожне підприємство при плануванні потреби в них на наступний (звітний рік) повинне передбачати прискорення їхньої оборотності. Боротьба за прискорення оборотності оборотних активів повинна вестися синхронно на всіх стадіях їхнього кругообігу шляхом скорочення часу виробництва й часу обігу. Прискорення оборотності активів на стадії виробництва досягається в основному за рахунок скорочення виробничого циклу.

Разом з цим, для вирішення проблем, пов'язаних з ефективним управлінням запасами в умовах воєнного стану підприємствам необхідно:

- визначити роль виробничих запасів в структурі підприємства;
- розробити модель управління запасами враховуючи такі показники, як: термін зберігання запасів, тарифи на транспортування, час їх доставки;
- дослідити ринок вивчаючи попит та платоспроможність споживачів;
- за допомогою детального аналізу виділити асортиментні групи, за якими підприємство зможе визначити вплив кожної з них на його прибутковість;

– приділяти більшу увагу інвентаризації з метою покращення управління товарними запасами і посилення контролю за їх збереженням.

Запропоновані заходи сприятимуть розробці нових методів управління запасами, їх аналізу, які підвищать ефективність використання запасів, а також дозволять враховувати реалії сучасності.

Практика обліку та аналізу запасів показує на те, що це – досить трудомісткий процес, тому саме він на багатьох підприємствах має певні недоліки. Запущеність обліку запасів на багатьох виробничих підприємствах України призводить до великих їх втрат.

3.2. Міжнародний досвід та особливості екаунтингу запасів в умовах воєнного стану в Україні

Воєнний стан несе в собі значні ризики для фізичного збереження виробничих запасів. Пряме пошкодження внаслідок бойових дій, ризики їх втрати чи крадіжки в умовах хаосу та непевності – все це вимагає перегляду підходів до забезпечення збереження виробничих запасів. Тому, наприклад, підприємства, що розташовані в районах з підвищеним ризиком бойових дій, можуть потребувати евакуації цінних виробничих запасів у більш безпечні регіони.

Сучасні виклики, з якими стикається Україна, зокрема і воєнного стану, питання ефективного управління виробничими запасами набуває особливої актуальності. Воєнний стан не лише вносить корективи у звичайний порядок ведення бізнесу, але й вимагає значних зусиль для його адаптації до нових економічних і логістичних реалій. У цьому контексті особливу увагу необхідно приділяти екаунтингу (accounting – тут і далі мається на увазі облік) – ключовому елементу, що забезпечує стабільність і ефективність господарської діяльності

будь-якого підприємства [18].

Серед стратегій забезпечення збереження виробничих запасів можна виділити кілька ключових напрямків. По-перше, важливим аспектом є фізичне забезпечення безпеки складів та інших місць зберігання, що включає посилення надійності складських приміщень, встановлення систем відеоспостереження та залучення охоронних компаній. Яскравим прикладом ефективного управління виробничими запасами в умовах війни є досвід сирійських компаній. Під час конфлікту багато підприємств змушені були евакуювати свої запаси з зон активних бойових дій. Однією з основних стратегій стало створення декількох малих складських просторів замість одного великого. Цей підхід знизив ризик повної втрати запасів у випадку їх пошкодження або знищення, забезпечуючи більшу стійкість системи управління запасами.

По-друге, важливим аспектом є страхування виробничих запасів, яке може бути ефективним інструментом для мінімізації втрат у разі їх пошкодження або знищення. Однак цей напрямок залишається малореалістичним, оскільки страховий ринок України, навіть у мирний час, не відзначався високим рівнем розвитку. В умовах війни ситуація ускладнюється ще більше через закриття традиційних логістичних маршрутів, руйнування інфраструктури, а також через адміністративні та безпекові обмеження.

Наприклад, в Іраку під час війни багато підприємств стикалися зі значними проблемами в доставці товарів та виробничих запасів через постійні перебої в ланцюгах постачання. Адаптація до нових умов вимагала від компаній гнучкості та інноваційного підходу. Багато з них почали розробляти альтернативні логістичні маршрути, налагоджувати співпрацю з новими постачальниками або навіть здійснювати постачання власними силами в найбільш критичні регіони. Значна увага також приділялася локалізації постачань, що допомагало знизити залежність від зовнішніх джерел.

Під час війни в Іраку багато підприємств були змушені радикально переглянути свої ланцюги постачання. Один із вдалих прикладів – місцева виробнича компанія, яка, втративши доступ до традиційних постачальників,

налагодила співпрацю з місцевими виробниками сировини та компонентів. Це не лише дозволило компанії вижити в екстремальних умовах, але й сприяло розвитку місцевої економіки.

Війна спричиняє значні коливання валютних курсів та інфляцію, що безпосередньо впливає на вартість виробничих запасів. У зв'язку з цим підприємства повинні враховувати ці зміни для точного відображення вартості виробничих запасів у фінансовій звітності та управлінському обліку. Відповідаючи на економічні коливання, підприємства можуть застосовувати різні методи переоцінки. Наприклад, метод FIFO (first-in, first-out) або LIFO (last-in, first-out) може бути адаптований до поточних ринкових умов, хоча метод LIFO було виключено з Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» [30].

Крім того, важливо постійно моніторити ціни на ключові ресурси, щоб оперативно реагувати на зміни вартості. В історії існує безліч прикладів компаній, які успішно адаптувалися до воєнно-економічних коливань. Наприклад, підприємства, що діяли під час конфлікту на Балканах, активно використовували гнучкі методи обліку для мінімізації впливу інфляції та валютних коливань на свої фінансові показники.

У періоди криз та воєнних конфліктів ефективний контроль за використанням ресурсів набуває особливої значущості. Обмеженість ресурсів і складнощі з їх поповненням вимагають максимально ефективного та продуманого використання. Підприємства, які можуть точно відстежувати та контролювати свої виробничі запаси, мають більші шанси адаптуватися до змінних умов та уникнути надмірних втрат.

Одним із методів контролю є впровадження систем ERP (Enterprise Resource Planning – планування ресурсів підприємства), які дозволяють інтегрувати всі процеси, пов'язані з управлінням запасами, в єдину інформаційну систему. Це забезпечує можливість реального часу відстежувати рух запасів, ефективність їх використання та швидко реагувати на будь-які зміни.

Прикладом такого ефективного управління ресурсами є досвід деяких африканських країн, де підприємства стикалися з серйозними викликами в управлінні запасами під час внутрішніх конфліктів. Використання автоматизованих систем обліку дозволило їм мінімізувати втрати та оптимізувати використання ресурсів.

Воєнний стан часто супроводжується змінами в податковому та обліковому законодавстві, що мають на меті підтримку бізнесу та економіки в цілому. Ці зміни можуть включати пільги, відстрочки податків або нові вимоги до обліку та звітності. Підприємства повинні проявляти гнучкість та швидко адаптувати свої облікові процедури до цих нових умов, а також до можливого скасування таких змін.

Важливо, щоб облікові системи були адаптивними та здатними швидко реагувати на зміни в законодавстві. Наприклад, впровадження нових податкових ставок чи правил звітності вимагає від облікових систем можливості швидкої інтеграції цих змін. Підприємства, які використовують гнучкі облікові програми, можуть ефективніше відповідати на такі виклики, забезпечуючи точність і своєчасність обліку.

Історичний досвід країн, таких як балканські держави під час військових конфліктів, демонструє, як гнучкість в облікових нормах та податковому законодавстві допомагає підтримувати бізнес під час кризи. Підприємства в цих регіонах використовували зміни в облікових стандартах для кращої адаптації до економічних викликів війни. Водночас слід зазначити, що такі зміни зазвичай є короткочасними.

Деякі українські виробничі компанії змогли швидко адаптуватися до воєнних умов, переглянувши оцінку своїх запасів з урахуванням зростання цін та валютних коливань. Це стало можливим завдяки впровадженню гнучких облікових систем, що дозволило їм уникнути значних фінансових втрат і точно відобразити свої фінансові показники.

Цей приклад підкреслює важливість гнучкості в облікових системах та їх здатності швидко реагувати на зміни в економічному середовищі. Компанії, які

можуть адаптуватися та ефективно використовувати наявні ресурси, мають більше шансів вижити і розвиватися навіть у найскладніших умовах.

У контексті глобалізації та інтеграції світових економічних процесів питання сумісності НП(С)БО з МСФЗ набуває особливого значення. Україна, що прагне інтегруватися в європейські та світові економічні системи, також стикається з викликами гармонізації своїх стандартів бухгалтерського обліку з МСФЗ.

У період воєнного стану більша регламентованість (консервативність) НП(С)БО, на відміну від МСФЗ, є дуже корисною, оскільки дозволяє більш точно відображати зміни у вартості активів та зобов'язань, а також адекватно реагувати на економічні коливання.

Проте, з огляду на глобальні тенденції та наближення економічних систем, гармонізація НП(С)БО з МСФЗ видається необхідним кроком. Це не лише сприятиме інтеграції України у світову економіку, але й забезпечить більш ефективне та адаптивне управління запасами та іншими аспектами бізнесу, особливо в умовах економічної нестабільності, яка, безумовно, виникне внаслідок післявоєнних викликів.

Узагальнюючи вищезазначене, можна стверджувати, що в умовах воєнного стану управління запасами стає значно складнішим, але водночас більш важливим для стабільності та виживання підприємств.

Досвід інших країн, які пережили війну, свідчить про те, що успіх часто залежить від здатності швидко адаптуватися до нових умов, ефективно використовувати наявні ресурси та впроваджувати інноваційні підходи в управлінні запасами [18].

Українським підприємствам необхідно враховувати ці уроки та запроваджувати найкращі практики для забезпечення стійкості своєї діяльності в цей складний період.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

На основі проведеного дослідження нами зроблено наступні висновки:

1. Запаси – це частина активів підприємства, яка включає матеріальні ресурси, призначені для подальшої реалізації або використання в процесі виробництва. Запаси є важливим елементом обігу капіталу, оскільки вони забезпечують безперервність бізнес-процесів та стабільність постачання продукції. З економічної точки зору, запаси формують основний резерв для покриття непередбачуваних коливань у попиті, а також слугують інструментом для оптимізації витрат на виробництво і зберігання.

2. З точки зору обліку, на нашу думку, запасами є матеріальні ресурси підприємства, які входять до складу оборотних активів, можуть придбаватися з метою подальшого їх перепродажу або використовуватися у виробництві протягом одного операційного циклу з метою їх оптимізації та збільшення вартості підприємства, а також задовольняти потреби керівництва для прийняття управлінських рішень.

3. Необхідними передумовами правильної організації обліку запасів є: раціональна організація складського господарства; розробка номенклатури запасів; наявність інструкції з обліку запасів; правильне групування (класифікація) запасів; розробка норм витрачання запасів.

4. В наказі про облікову політику підприємства доцільно відобразити інформацію щодо матеріальних запасів як в частині методології обліку, так і в організаційній частині. Наслідком недоліків законодавчого регулювання стало неефективне впровадження та використання підприємствами облікової політики на практиці. Це, у свою чергу, негативно впливає на ефективність роботи суб'єктів господарювання загалом. Одним зі шляхів вирішення цієї проблеми є врахування організаційно-технологічних особливостей діяльності підприємств як основи при розробці ними облікових політик.

5. За допомогою синтетичного обліку неможливо контролювати наявність та рух кожного виду товарно-виробничих запасів. Для отримання деталізованої

інформації, необхідної для управління запасами за їх окремими видами та процесами, організовується аналітичний облік. Аналітичний облік виробничих запасів ведеться за групами матеріалів, місцями зберігання, матеріально відповідальними особами. Дані за аналітичними рахунками узагальнюються в оборотних відомостях. Рахунки аналітичного обліку використовують для контролю за зберіганням і рухом матеріальних цінностей, їх оцінки, порівняння з даними складського обліку, а також для підведення підсумків інвентаризації.

6. Практика обліку та аналізу запасів показує на те, що це – досить трудомісткий процес, тому саме він на багатьох підприємствах має певні недоліки. Запущеність обліку запасів на багатьох виробничих підприємствах України призводить до великих їх втрат.

7. Нашою пропозицією та рекомендацією для підприємства є відображення запасів так як пропонує НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (відображення всіх запасів в одній статті), але з обов'язковим поданням інформації у додаткових статтях, оскільки на нашу думку, подання інформації про дану категорію слід деталізувати.

8. Удосконалення системи автоматизації обліково-аналітичних робіт є доцільним в управлінні запасами, в обґрунтуванні раціональних методів проведення інвентаризації запасів, оскільки успішне функціонування підприємства залежить, перш за все, не тільки від вдосконалення внутрішньогосподарської діяльності взагалі, а і від того, наскільки розвинута система автоматизації діяльності.

9. Поліпшенню ефективності облікового процесу щодо товарних запасів на підприємстві сприятиме впорядкування первинної документації, широке впровадження типових уніфікованих форм, підвищення рівня автоматизації обліково-обчислювальних робіт, забезпечення суворого порядку приймання, зберігання і реалізації товарних запасів.

10. Шляхами поліпшення використання товарних запасів на торговельних підприємствах є:

- рівномірне їх надходження;

- формування запасів у межах можливого мінімуму;
- недопущення придбання неліквідних товарів;
- реалізація надлишкових запасів.

11. Розробка ефективної логістичної системи управління запасами є запорукою успішного функціонування підприємств в умовах економічних обмежень. Для її реалізації необхідно: впроваджувати систему контролю за використанням запасів з метою оптимізації витрат на транспортування, зберігання; підвищити інтенсивність використання запасів через прискорення їх обертання.

12. У період воєнного стану більша регламентованість (консервативність) НП(С)БО, на відміну від МСФЗ, є дуже корисною, оскільки дозволяє більш точно відображати зміни у вартості активів та зобов'язань, а також адекватно реагувати на економічні коливання.

13. Проте, з огляду на глобальні тенденції та наближення економічних систем, гармонізація НП(С)БО з МСФЗ видається необхідним кроком. Це не лише сприятиме інтеграції України у світову економіку, але й забезпечить більш ефективне та адаптивне управління запасами та іншими аспектами бізнесу, особливо в умовах економічної нестабільності, яка, безумовно, виникне внаслідок післявоєнних викликів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондаренко О. М., Тітаренко А. Д. Економічна сутність та класифікація запасів: обліковий та управлінський аспекти. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 2. С. 63–67. DOI: [10.32702/2306-6814.2020.2.63](https://doi.org/10.32702/2306-6814.2020.2.63)
2. Бурлан С. А., Панченко І. М. Облікове забезпечення управління товарними запасами на підприємствах оптової торгівлі. *Ефективна економіка*. 2019. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7422> (дата звернення: 23.09.2024).
3. Бутинець Ф. Ф., Виговська Н. Г., Івахненко С. В. Бухгалтерський словник; за ред. Ф. Ф. Бутинця; М-во освіти і науки України, Житомир. інж.-технол. ін-т. Житомир: ПП "Рута", 2018. – 220с.
4. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник для студ. спец. «Облік і оподаткування». Житомир: ЖІТІ, 2017. 48-52 с.
5. Бутинець Ф.Ф., Олійник О.В., Шигун М.М., Шулепова С.М. Організація бухгалтерського обліку: навч. посіб. Житомир: ЖІТІ, 2001. 576 с.
6. Верига Ю. А. Гладких Т. В., Орищенко М. М. Фінансовий облік : навч. посібник: Центр учбової літератури, 2012. 438 с.
7. Верхоглядова Н.І. , Шило В. П. , Ільїна С. Б. , Кисла В. І. Бухгалтерський фінансовий облік: теорія та практика : навч.-практ. посібник: Центр учбової літератури, 2018. 536 с.
8. Відповідальна поведінка бізнесу в часи війни в Україні. Дослідження контексту. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2023-10/undp-ua-zvit_vidpovidalna_povedinka_biznesu_v_chasy_viyuny_v_ukraini_ukr.pdf (дата звернення 25.10.2024)
9. Даценко Г.В., Кудирко О.М. Методика проведення аудиту й внутрішньогосподарського контролю товарних запасів на торговельних підприємствах. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2022. №12. С. 84-90.

10. Довгопол Н.В., Полозова Т.В., Радченко М.О. Бухгалтерський облік: навч. посіб. для студ. усіх форм навч. спец. 051 Економіка. Харків: ХНУРЕ, 2021. 300 с.
11. Золотухін О. Облік запасів під час війни. Дебет-Кредит. URL: <https://online.dtkk.ua/2022/24/71585> (дата звернення 20.09.2024 р.).
12. Інтернет журнал. Рух запасів: оформляємо первинні документи URL: <https://uteka.ua/ua/publication/commerce-12-shkola-bughaltera-prosto-ob-uchete-65-dvizheniezapasov-oformlyаем-pervichnye-dokumenty> (дата звернення 25.10.2024)
13. Китайчук Т. Актуальні питання обліку малоцінних активів. *Економіка та держава*. 2021. №7. С. 16-20. URL: <http://www.economy.in.ua/?op=1&z=4970&i=2> (дата звернення 29.09.2024 р.).
14. Китайчук Т. Проблеми синтетичного та аналітичного обліку запасів в аграрних формуваннях. Облік і фінанси АПК. 2010. №4. С. 79-82. URL: <https://magazine.faaf.org.ua/problemsintetichnogo-ta-analitichnogo-obliku-zapasiv-v-agrarnih-formuvanniah.html> (дата звернення 29.09.2024 р.).
15. Коваль Л.В. Облікова політика, щодо запасів. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. №1. С.101-110.
16. Коваль Н.І. Сутність виробничих запасів як економічної категорії: обліковий та управлінські аспекти. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. №7. С.93-108.
17. Ковова І. Облік товарів в умовах діджиталізації. Збірник наукових праць ДУІТ. Серія «Економіка і управління». 2021. Вип. 50. С. 122–129.
18. Козак, В., Олійник, М. Особливості екаунтингу виробничих запасів в умовах воєнного стану в Україні: уроки з міжнародного досвіду. *Економіка та суспільство*. 2023. 56. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-129>
19. Копчикова І.В. Сучасні методи продажу товарів в управлінні товарними втратами. Приазовський економічний вісник. 2021. Вип. 2 (25). С. 95-99. URL: <http://ir.vtei.edu.ua/card.php?id=27660> (дата звернення 29.09.2024 р.).

20. Косяк А.П., Зубенко А.В. Бухгалтерський облік II: навч. посібник. Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2020. 326 с.
21. Кривешко О.В., Шпарик Я.Я., Мельник Н.В. Особливості управління запасами в кризових умовах. *Ефективна економіка*. 2022. №5. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/5_2022/95.pdf (дата звернення: 15.03.2024)
22. Крупельницька І.Г., Антонюк М.В. Особливості обліку та аудиту виробничих запасів. ІНТЕЛЕКТ XXI. 2021. № 5. С. 36-39. URL: <http://www.intellect21.nuft.org.ua/index.php/5-2021> (дата звернення 29.09.2024 р.).
23. Літвінова В.О., Грінченко Р.В. Підвищення ефективності використання товарних запасів торговельних підприємств. Проблеми системного підходу в економіці. 2017. Вип. 2(58). С. 78–82.
24. Лобачева І.Ф., Даценко Г.В., Коцеруба Н.В., Крупельницька І.Г., Кудирко О.М. Аналіз господарської діяльності. Навчальний посібник. Київ. нац. торг.-екон. ун-т. Вінниц. торг.-екон. ін-т. Вінниця. 2021. 416 с.
25. Маркіна І.А., Вороніна В.Л. Менеджмент товарних запасів торговельних підприємств. Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки. 2020. № 59. С. 90-97.
26. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів: наказ Міністерства Фінансів України від 10.01.2007р. №2. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MF07002?an=208> (дата звернення: 25.09.2024).
27. Микитенко Н. Товарні категорії в системі управління торговельним процесом. Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. 2019. № 5. С. 48–58.
28. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси»: затверджено Комітетом з міжнародних бухгалтерських стандартів від 01.01.2005. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU17029> (дата звернення: 27.09.2024).
29. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства Фінансів України

від 25.01.2012 р. №52. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 25.09.2024).

30. Національне положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text> (дата звернення: 25.09.2024).

31. Нашкерська Г. В. Фінансовий облік: Навч. посібник для студ. вищих навч. закл. Львівський національний університет ім. Івана Франка. К. : Кондор, 2015. 504 с.

32. Онищенко В. Запаси підприємства. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/7704-zapasi-ta-h-klasifikatsya> (дата звернення: 25.09.2024).

33. Пальчук О. В. Нечай Н. М. Проблеми формування облікової політики виробничих запасів машинобудівних підприємств. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Серія: Економічні науки*. 2014. Вип. 25. С. 426–434.

34. Піддубна Н.М. Облік і внутрішній контроль товарних запасів роздрібних торговельних підприємств споживчої кооперації : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09. Київ, 2018. 25 с.

35. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.2013 №1203. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-14> (дата звернення: 15.02.2023).

36. Податковий кодекс України: Закон України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 15.10.2024).

37. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку. Наказ Міністерства фінансів України від 24.05.1995 р. № 88 URL: http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id=249855 (дата звернення: 15.10.2024).

38. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: затверджене наказом Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення: 15.09.2024).

39. Полянська О.А., Чабанюк О.М., Кондрич С.В. Управлінський облік товарних запасів: напрями удосконалення методики. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 19. С. 1325–1333.

40. Порядок подання фінансової звітності: Постанова Кабінету міністрів України від 28.02.2000 р. №419. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF> (дата звернення: 15.02.2023).

41. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. №996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 15.09.2024).

42. Пушкар І.В., Шишкіна А.П. Особливості обліково-аналітичного забезпечення управління запасами. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 44. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1847/1781> (дата звернення: 10.04.2024).

43. Рогозний С., Дядюн О. Особливості застосування облікових оцінок за МСФЗ в умовах воєнного стану: оцінка запасів у форс-мажорних ситуаціях. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/reader/BZ013787> (дата звернення 20.09.2024 р.).

44. Степаненко О.І. Виробничі запаси: їх економічна природа та роль в господарській діяльності підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2023. Вип. 47. С. 108—114.

45. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський (фінансовий) облік, оподаткування і звітність : підручник. 6-те вид., доповн. і перероб. Київ : Алерта, 2013. 982 с.

46. Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Полтава: Видавництво ПП «Астрія», 2020. С. 434.

47. Федак Л.М. Запаси підприємства сутність та класифікація. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2012. № 1. [4, с. 157-162]. URL:

http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2012_1/157-162.pdf (дата звернення 25.10.2024)

48. Фоміна О.В. Облік і аудит в управлінні продажами товарів: автореф. дис. канд. екон. наук. О.В. Фоміна; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. К., 2008. – 21 с.

49. Хоменко Н.В., Карпенко О.В., Верига Ю.А. Товарні запаси: проблеми обліку, контролю та звітності: Монографія. Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. 153 с.

50. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435 - IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws> (дата звернення 05.10.2023)

51. Чабан Г.В., Бурлаков О.О. Аналіз факторів впливу на формування облікової політики в системі управління підприємством. *Економічний вісник університету*. 2017. Вип. 32/1. С. 38-45.

52. Чацкіс Ю. Д. Фінансовий облік : навч. посіб. Ю. Д. Чацкіс, О. М. Лисюк, Т. П. Михайлова. Д. :ДонДУЕТ, 2006. 456 с.

53. Шеверя Я.В., Сливка Я.В. Методичні підходи до відображення процесу замовлення у системі бухгалтерського обліку. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2015. Випуск 1(45), Т. 2. 125-128 с.

ДОДАТКИ